

Ons verwaarloosd erfdeel

Talrijk zijn de geschiedenissen van de evenzo talrijke kerken, geschreven met een kleine "k". Slechts weinigen zijn bekend met de echte Kerkhistorie, geschreven met een grote "K". Die Kerk, Zijn Gemeente, bouwt de Heer en Heiland zelf. Dit boekje - dat in de originele Engelse en de vertaalde Nederlandse versie niet meer verkrijgbaar is - wil in eerste instantie de Engelsen wijzen op hun "verwaarloosd erfdeel": de vroege Kerk. Het is echter voor ons eveneens heel nuttig, omdat het tegenwicht biedt aan de verdraaiing van de feiten die de Roomse kerk wereldwijd verbreid heeft.

Het historische materiaal toont duidelijk aan dat niet bij de kerk van Rome de basis ligt van het ware Christendom. De apostel Petrus was nooit bisschop van Rome, laat staan de eerste paus. Het was de Britse Linus die al vroeg door de apostel Paulus werd aangesteld om te dienen in de Gemeente te Rome. Daarmee wordt de blik gericht op "het westen". De rijke historie van de Kelten, die al voor de geboorte van Jezus een redder met de naam "Hesus" verwachtten, kent de aanvaarding van Christus de Heiland door de Keltische Koning Caradoc. Het Evangelie werd de wereld in gebracht vanuit Engeland. Daar ligt de historie van de "vroege Kerk", geheel in overeenstemming met de nog oudere beloftes aan de 10 stammen van Israël.

De vroege Kerk

door Gladys Taylor

Nederlandse vertaling:
A. van den Bergh-van Matthes

Inhoud

De verborgen waarheid	2
De verdraaiing van de geschiedenis	3
De trek naar het westen	7
De apostelen en hun vrienden	11
De Keltische achtergrond	15
De blauwogige Britten	20
Apostelen en bisschoppen	24
De Oosterse kerk	29
Het geloof in Gallië	34
Naar Brittanië	38
Het aandeel der vrouwen	43
Toelichtingen	45
Chronologische inhoud	49

50 Concilie te Jeruzalem, Caractacus gevankelijk naar Rome gevoerd.
53 Paulus te Corinthe.
58 Bran the Blessed (Bran de Gezegende) keert vanuit Rome terug naar Brittannië.
61 Boadiceaanse Oorlog.
62 Paulus komt in Rome.
63 Martialis komt in Rome aan.
65 Linus aangesteld als bisschop van Rome.
67 Martelaarschap van Jacobus de Rechtvaardige; bisschop van Jeruzalem.
68 Christenen vluchten uit Jeruzalem, nadat zij gedurende het beleg waren gevangen genomen.
70 Val van Jeruzalem. Ignatius aangesteld als bisschop van Antiochie.
78 Anacletus verkrijgt de leiding over de kerk in Rome na de dood van Linus.
80 Colosseum verwoest. Pest en brand in Rome. Vervolgen verhevigd.
82 Dood van Jozef van Arimathea. Domitianus verbant filosofen en leraren van vreemde leerstellingen.
83 Agricola valt de Picten in Caledonië (Schotland) aan.
91 Clementius aangesteld als bisschop van Rome.
95 Johannes te Patmos.
99 Martelaarschap van Johannes.
100 Martialis keert terug naar Spanje.
De jaartallen voor de kerk in Rome, zoals de aanstelling van Linus, Anacletus en Clementius, zijn overgenomen uit Dr. Plumtre's aantekeningen over de Handelingen der apostelen in Dr. Ellicott's commentaar.

- 78) Lukas 7 : 11 - 17. Opwekking van de zoon van de weduwe van Nain. Nain, plaats je in Galilea. Zie voor deze "jongeling", zoals de zoon van de weduwe van Nain wordt genoemd in Lukas 7 : 14 : noot 17. De jongeling = Maternus. (vert.)
- 79) Dit symbool ziet er uit als de letter P met een lange poot en over deze poot een X teken. De ingezegende diaconessen dragen een ronde broche met dit symbool. (vert.)
- 80) A. Herbert - Britannia after the Romans.
- 81) Bonedd y Saint
- 82) Cymry = Cymriërs = the Welshmen. (mannen uit Wales.) (vert.)
- 83) Adonis Martyrologia.
- 84) Synopsis de Apostal.
- 85) Idem.
- 86) Morgan. St. Paul in Britain, p. 176 (5th Edition).
- 87) Clemens Romanus, Epist. Cor. ch. v.
- 88) De landing te "Bonefon" schijnt in tegenspraak te zijn met de versie in het Sonnini Manuscript, dat "Raphines" aangeeft als Paulus' landingsplaats, wat door een begeleidende noot wordt weergegeven als "Sandwich". Er zou hier enige verwarring kunnen bestaan over de namen. Het Sonnini manuscript is in het Grieks gesteld, wat betekent, dat de namen werden vertaald uit het Keltisch. Beide: Sandown en Sandwich betekenen echter "zandige grond". Beide plaatsen waren belangrijke Romeinse havens. Wanneer het schip voer van Armorica (Bretagne), volgens dit Sonnini-manuscript, zou het eiland Wight de dichtstbijzijnde haven zijn. Zeker weten we ook niet, of Paulus slechts éénmaal in Brittannië is geweest. Daar hij vele malen naar en van Griekenland reisde, zou het best mogelijk zijn, dat hij ook meerdere korte reizen naar het westen ondernam. Zonder verdere positieve gegevens, moeten we de lezer zelf laten uitmaken, wat hij het meest waarschijnlijk acht.
- 89) The Celtic Realms, door Miles Dillon en Nora Chadwick.
- 90) Cambria-Wales (vert.)

Chronologische inhoud

Na Christus

- 36 Martelaarschap van Stefanus. Verstrooiing van de discipelen volgt.
- 37 Dood van Tiberias; Jozef van Arimathea reeds in Brittannië.
- 42 Paulus te Antiochië. Discipelen worden voor het eerst Christenen genoemd.
- 44 Martelaarschap van Jacobus, zoon van Zebedeüs.

De verborgen waarheid

"Een waarheid verbergen kan op de lange duur niet anders dan kwaad doen omdat het een leugen onbestreden laat."

Viscount Samuël

Gedurende vele eeuwen zijn de bewoners van Brittannië, (1) en van Engeland in het bijzonder, onkundig gehouden omtrent hun ware geschiedenis. Dit heeft betrekking op zowel Christelijke als de voor-Christelijke tijden. De Britten zijn van nature zó vol vertrouwen, dat zij hebben toegelaten, dat pedagogische en kerkelijke autoriteiten hun gezag aan hen opdrongen, zonder dat zij ook maar in het minst vermoedden, dat hun eigen, eervolle geschiedenis daardoor werd verdoezeld, teneinde de geschiedenis van het Christendom vanuit Rome te verheerlijken en in het volle licht te stellen. Deze eeuwenlange campagne is zo succesvol geweest dat het Britse volk weigerde te geloven, dat zulks plaatsvond. 't Was alsof hen een perfecte misdaad werd getoond, waarin de misdadiger al zijn sporen uitgewist had. Het was té perfect om aan te nemen dat het in feite een misdaad was. Het is dan ook geen listig werk door één mens bedacht; het is een verdraaiing van de waarheid, zó consequent en met volharding doorgevoerd, dat het niet meer menselijk te noemen is.

Wij kunnen niet anders, dan geloven dat dit het werk van de satan is "de vader der leugen" (2). Geen geloof hechten aan het bestaan van de satan en het heil van kwaad (3) staat gelijk met het hoofd in het zand steken en de ogen sluiten voor heel belangrijke feiten, die we behoorden te weten. Bovendien is het ontkennen van het bestaan van satan in lijnrechte tegenspraak met hetgeen Jezus Christus ons geleerd heeft. En dit zal een Christen dus niet doen, tenminste als hij een wijs en verstandig mens is. Welk belang heeft satan erbij, te willen voorkomen, dat wij inzicht krijgen aangaande onze (4) nationale geschiedenis? Omdat hij weet, dat God ons de grote taak heeft gegeven, Licht te brengen aan de heidenen en Zijn Heil tot aan de einden der aarde. Wanneer wij zonder dit licht werken, zullen onze pogingen minder resultaten afwerpen, dan wanneer we begrip hebben voor het grote Plan Gods. Het was de steeds toenemende eerezucht van de kerk van Rome, om de plaats van het leiderschap in te nemen. Het is nooit een Britse karaktertrek geweest, naar zelfverheerlijking te streven. Wij hebben onze fouten, maar dit is niet één daarvan. Daarom zijn we blind geweest voor de intriges van Rome, behalve in de tijd der hervorming, toen de vervolging van vele duizenden oprechte Christenen onze ogen opende voor de waarheid. Maar we zijn wel kort van memorie inzake grieven uit het verleden, bang om voor niet-vergevingsgezind aangezien te worden; en zo riskeren wij het, om nogmaals in de val te lopen, onze vrijheid van geweten op te geven, en ons uit te leveren aan de pauselijke eerezucht en leerstellingen aan te nemen, die strijdig zijn met de waarheden van de Bijbel. De beste manier om zich tegen zulk een bedrog te verweren is de waarheid te leren kennen, want het kennen van de waarheid zal altijd de leugen doden.

Het ogenschijnlijke succes van satan is niet volkomen. We staan nu aan de vooravond van de dag, waarop ons veel geopenbaard zal worden. God heeft niet toegestaan dat het bewijsmateriaal zou worden vernietigd; steeds wordt het weer aan het licht gebracht. Het enige wat we nodig hebben is, dat wij onze ogen open houden voor de Waarheid.

De verdraaiing van de geschiedenis

"Een waarheid, die opzettelijk verkeerd wordt voorgesteld, overtreft alle leugens die men zich maar bedenken kan."

William Blake

Het zou wenselijk zijn, als wij inzicht kregen in de wijze waarop de vijand werkt. Wanneer we hiervan op de hoogte zijn, zullen we ons niet zo gemakkelijk laten verblinden. De hedendaagse historici zijn er zich van bewust, dat propagandisten in het verleden en het heden steeds de eenvoudige methode hebben toegepast en nog toepassen, steeds maar die feiten te benadrukken en te herhalen, die ze hun lezers willen laten aannemen, terwijl ze zorgvuldig datgene verzwijgen, wat in strijd is met hun beweringen. Wanneer zij deze tactiek maar lang en hardnekkig volhouden, zal het publiek de waarheden, die zo zorgvuldig werden verzwegen, ook vergeten en de argumenten accepteren, die de propagandisten naar voren brengen. Er zijn altijd wel enkele mensen, die dieper en verder zien dan de rest; die de list doorzien en hun protest laten horen; maar desondanks is het kwaad dan reeds geschied; de grote massa heeft een verdraaide zienswijze van de gebeurtenissen aanvaard. Dit is in het kort de reden, waarom de geschiedvorbser zich tegenover zoveel uiteenlopende standpunten geplaatst ziet. Niet voordat hij een goed inzicht heeft in de geschiedenis als geheel, is het hem mogelijk de mate van onjuistheid vast te stellen, waarin de dingen verkeerd worden voorgesteld door groeperingen met een speciale visie of gedachtengang. Het kan voorkomen, dat alle gegeven feiten waar zijn, maar dat de interpretatie toch door verdraaiing een leugen blijkt te zijn. Bij het onderwijs in de Britse geschiedenis, en speciaal in de kerkgeschiedenis, is vanaf de Renaissanceperiode, steevast een overdreven nadruk gelegd op alles wat ten voordele van "Rome" kan dienen. Maar als wij trachten deze overdrijving af te remmen, zou men ons gemakkelijk kunnen betichten van een overwaardering van Brittanniës verwaarloosde, vroegste historie. Echter, juist omdat onze Britse geschiedenis zo werd gekleinereerd door mensen, die zich aan grove overdrijving schuldig maakten, kunnen wij slechts met de grootste moeite de balans in evenwicht brengen.

Britse onafhankelijkheid

Een feit dat de pauselijke autoriteiten altijd heeft verbijsterd, was de geestelijke onafhankelijkheid die leefde onder alle standen en alle groeperingen van het Britse volk, zelfs toen de macht van Rome in Brittannië op het hoogtepunt was. Al werden zij ook door de omstandigheden gedwongen - zoals het oude Israël - te werken onder wrede

- 70) Kleopas, ook wel Klopas. Zijn vrouw: Maria; hun zonen zijn Jacobus de Jongere en Simon. (vert.)
- 71) Op goede, nauwkeurige atlanten zien we nog steeds de baai, waar het schip aan land kwam genoemd: la baie des deux Maries" - ten zuiden van Arles. (vert.)
- 72) Egypt-Gypsies = Zigeuners. (vert.)
- 73) Otia Imperialia, door Gervais de Tilbury.
- 74) Helaas moet in deze zeer vroege, aanvankelijk zuiver Christelijke gemeente, al in de loop der eerste eeuwen twijfelachtige occulte riten zijn ingevoerd, door de Cathari. Deze verderfelijke, onbijbelse doctrines werden er gebracht vanuit Bulgarije, en Bosnië. Daar kregen zij allengs de bijnaam Bulgaren" of "Bourgres" wat betekende, "zij die zich overgaven aan tegennatuurlijke ondeugden." Zie "Secret Societies and Subversive Movements" door N. Webster. Bladz. 74. (vert.)
- 75) Een deel van de Cathari, de Albigenzen geheten, naar de stad Albi (hun eigenlijke hoofdzetel was in Toulouse), kregen pas na 1180 deze naam. Christenen - slechts in naam - beleden zij in het geheim Gnostische en Kabbalistische Manichaïsche doctrines van de vroegere Cathari, die beweerden uit het Oosten hun eigen Evangelie van Johannes te hebben meegebracht. Dit Evangelie echter werd door deze sekte verworden tot vreemde en perverse uitingen. De sekte was verdeeld in de zogenaamde "Perfecti", een soort hogere kaste, die uiterlijk een zeer streng leven leidden: geen vlees - geen eed - geen leugen. Het geheimzinnige was waarin deze Perfecti zich hulden, won de verering van de andere leden", de "Credentes", die zich overgaven aan allerlei ondeugden: woeker, roof, meeneed; en terwijl ze het huwelijk beschreven als prostitutie, lieten ze oogluikend alle vormen van bloedschande en losbandigheid toe. De edelen in het Noorden van Frankrijk waren van dit kwaad onwetend; totaal anders, dan de Adel in Zuid-Frankrijk (Languedoc), die de steunpilaren van de sekte der Albigenzen waren. In deze smeltkroes kon bijna elke "edelman" zijn genealogie terugvoeren tot op een of andere Joodse (Ismaëlietische) of Saraceense grootmoeder. Languedoc werd wel het "Franse Judea" genoemd. Na de Kruistochten werden vele verfoeilijke praktijken uit het Oosten meegebracht, en de edelen leefden veelal in losbandigheid. De graaf van Comminges bedreef polygamie, terwijl, volgens de kerkelijke kronieken Raymond VI, graaf van Toulouse, één der felste "Credentes" der Albigenzen, er een harem op nahield. De beweging der Albigenzen is foutief voorgesteld, als zou deze slechts protesteren tegen de tirannie der kerk van Rome, in werkelijkheid waren het de Albigenzen, die in opstand kwamen tegen de fundamentele leer van het Christendom. Ibid. bladzijde 74-75. (vert.)
- 76) Men bedenke echter wel, dat iets, dat goed begonnen wordt altijd door het kwade doorkruist wordt, zoals we lezen in 1 Corinthhe 11 : 19 (vert.)
- 77) Zie ook de gelijkenis in Mattheüs 13 : 24 - 30 en 37 - 43, Het koren en het onkruid (dolik) dat bij het opgroeien nog bijna niet van elkaar te onderscheiden is. Dit is wel van toepassing op deze periode. (vert.)

- Llandaff. Blijkbaar leeft deze naam nog onder de mensen en is het tevens een indicatie voor de historische werkelijkheid van deze bisschop van de Llandaff Cathedral. (vert.)
- 43) Concordia = godin van de eenheid. (vert.)
 - 44) "The Early Christians in Rome", (1910)
 - 45) Zoals we reeds lazen, was het Familiehuis het Palatium Britannicum". Waar we lezen, dat Prasedis haar kerk bouwde boven het badhuis van haar broer Novatus, dat zich "dichtbij het Familiehuis bevond", moet de Prasedis-Kerk ook dichtbij het oude Palatium-Britannicum liggen.
 - 46) P. J. Chandlery: Pilgrim walks in Rome.
 - 47) Linus; de Latijnse vorm van het Keltische Lleyrn.
 - 48) Adv. Haer. 111, 33; geschrift van Irenaeus.
 - 49) Ad Kor. Ef 1, 45.
 - 50) Adv. Haer. 111, 3.
 - 51) Ibid III, 1
 - 52) Celtic Sunrise, p. 37.
 - 53) Celtic Sunrise, p. 37.
 - 54) Caledonia = dichterlijke naam voor Schotland (vert.)
 - 55) Domitianus (Titus Flavius) 51-96, Keizer van 81-96 (vert.)
 - 56) Schotland draagt het witte liggende Andreas-kruis als embleem - naar de Apostel van die naam genoemd. Het vormt samen met het Ierse Patricius-Kruis, en het Engelse George-Kruis, de vlag van Groot-Brittannië; de Union Jack. ("Verenigd Jacob")
St. Andrew-Cross, een liggend wit maalkruis op blauwe grond.
St. Patrick-Cross, een liggend rood maalkruis op witte grond
St. Georg-Cross, een staand rood pluskruis op een witte grond. (vert.)
 - 57) Sutherland; oude naam voor Schotland. (vert.)
 - 58) De broers van Jezus stamden zowel van moeder's als van vader's zijde af van David. Maria was nl. een afstammeling van David via Nathan, Jozef via Salomo. (vert.)
 - 59) Hiëronymus ± 348-420. Kerkvader en Kerkleraar. (vert.) 60) Handwassing voor de maaltijd. (vert.)
 - 61) Life of James the Just, Jerome (Hieronymus).
 - 62) Justinus (105-166) stierf in Rome de marteldood. (vert.)
 - 63) Simon, zoon van Kleopas, de man van "Maria Kleopas", de zuster van Maria, een neef van Jezus. (vert.)
 - 64) Hegesippus E. III : 32.
 - 65) Domitianus, Titus Flavius (51-96) Romeins Keizer 81-96. (vert.)
 - 66) Judas, broer van Jezus, was de grootvader van Jacobus en Zokher. (vert.)
 - 67) Hegesippus IV; 22.
 - 68) 1e Brief van Clemens 1 : 4-5 en 22 : 10. (apocriefe brieven)
 - 69) Een schip, dat zonder riemen of zeilen zijn doel bereikt, moet God wel als schipper hebben gehad! (vert.)

onderdrukkers, toch handhaafden zij hun onafhankelijkheid van gedachten en geweten. Vele verkeerde gevolgtrekkingen werden hierover gemaakt door onze vijanden, dikwijls tot hun schade en schande. Dit kwam, omdat ze de fout maakten, niet te zien of te begrijpen, dat alle Britse stammen dezelfde oorsprong hadden, waarin deze onafhankelijke geest zeer sterk naar voren kwam. Doordat deze stammen in verschillende perioden op de Britse eilanden aankwamen, hebben velen hun gelijke karaktereigenschappen niet opgemerkt. En zij, die getracht hebben het Britse volk te overheersen, stuitten alle op dezelfde, krachtige tegenstand, of ze nu te maken hadden met Gaels, (5) Kelten of Saksen. Meestal kwam deze tot uiting in de rustige zelfverzekerdheid van de publieke opinie, hoewel het soms ook tot krachtdadig verzet kon leiden. Toen Willem van Normandië, (Willem de Veroveraar) Engeland veroverde (6), dacht men waarschijnlijk dat hij ook een vertegenwoordiger van de pauselijke macht was, want hij bracht vele gewoonten van het vasteland van Europa mee, zoals het gebruik van de martelkamer, een geliefkoosde manier om onderwerping af te dwingen. Echter, indien de Paus al zijn hoop op Willem van Normandië gevestigd had, zoals een latere paus trachtte Philips II naar zijn hand te zetten, dan kwam hij bij Willem van Normandië bedrogen uit. Wij weten dat Willem van Normandië zich boven de Angelsaksische grondwet stelde en zichzelf tot koning uitriep. Uiteindelijk echter, werd hij gedwongen die grondwet aan te nemen, en de wetten van het land, die de wijze, godvrezende Koning Alfred nagelaten had, te eerbiedigen waardoor hij als het ware de gevangene van zijn eigen land werd. Wij menen, dat Willem's toegeven vrijwillig was. De Normandiërs waren verwant aan de Noormannen en hun bondgenoten in Frankrijk waren de Keltische Bretons (Bretagne). Willem leerde veel van de geschiedenis van Brittanië, toen hij trachtte te bemiddelen tijdens de botsingen tussen Saksers en Normandiërs. Bij zijn bemoeienissen met de kerk zal hij gemerkt hebben, dat het ontslaan van Britse bisschoppen een misgreep was, want hij kwam spoedig in conflict met die geestelijken, die door Rome in hun plaats benoemd waren. Toen paus Gregorius VII zich tot hem wendde en een beroep op hem deed zich met zijn rijk aan hem te onderwerpen, antwoordde hij: "Ik heb nooit onderhorig willen zijn, en dat wil ik ook nu niet. Ik heb nooit de gelofte van onderhorigheid afgelegd, evenmin als mijn voorgangers dit, bij mijn weten, aan u hebben gedaan". (7) En zo werd Willem, om zo te zeggen bij toeval, "hoofd" van de Engelse kerk en de enige Christelijke vorst van die tijd die zich niet onder de paus stelde.

De Keltische kerk

Toen de "heiligen", (8) die onze Heer Jezus Christus persoonlijk gekend hadden, in de eerste eeuw voet aan wal zetten, was daar op de Britse eilanden een aantal koninkrijken, die alle dialecten spraken van dezelfde Keltische taal, en deze koninkrijken werden geregeerd door nauw aan elkaar verwante koninklijke families. Het waren de regeerders van deze koninkrijken, die het Christelijk geloof aannamen en die hun onderdanen leiding gaven bij het stichten van kerken en Christelijke gemeenschappen. De Keltische kerk was in wezen één. Het was een koning van Domnonia, die aan Jozef van Arimathea en de mensen die hem vergezelden, 12 "hides" land schonk te Glastonbury.

(9.) In de volgende eeuw was het Koning Lucius van Londen, een lid van de koninklijke familie van Colchester, die vele kerken stichtte en zendelingen uitzond in Brittannië en overzee. Het was de "Verheven Koning van Tara", die door St. Patrick (10), tot het geloof kwam en het waren de Dalriadische prinses, die zelf zending werden onder de Schotten, Picten en de Northumbriërs.

Het meest belangrijke feit, met de meest verstrekkende gevolgen was wellicht, dat de Silurische koninklijke familie, die gedurende enige jaren krijgsgevangen in Rome was (11), de vervolgd kerk in Rome aanmoedigde en haar groei heeft bevorderd. Zij ontmoetten daar de apostel Paulus en andere apostelen, en toen zij terugkwamen in Brittannië heeft deze koninklijke familie een eeuwenlange invloed uitgeoefend in Engeland en Wales. Het is dit spannende en ontroerende stuk geschiedenis van de Keltische zendingsactiviteit, dat door de schrijvers van de Rooms-georiënteerde geschiedenisboeken wordt genegeerd en weggelaten, ondanks het feit, dat deze geschiedenis is opgetekend, niet alleen in de kronieken van Brittannië maar eveneens in kerkannalen op het vasteland en in de martelarenboeken. Het is een feit, dat enkele interessante voorvallen die in Brittannië plaats vonden, te boek werden gesteld door schrijvers, die zelf kerkdienaren van de Roomse kerk waren. Zij schreven als eerlijke geschiedschrijvers, en brachten daardoor hun eigen kerk in verlegenheid, wier officiële geschiedschrijving van de Britse kerk eerst begint bij het optreden van Augustinus in 597! Op een vreemde manier is een duidelijk gebrek in ons nationale bestel toch een belangrijk middel gebleken om de waarheid te bewaren en te beschermen. "Onafhankelijkheid van geest" is namelijk meerdere malen een struikelblok geweest voor hen, die trachtten de verschillende delen van Brittannië tot een kleurloze eenheid te smeden. Ook moet Engeland ondanks de huidige politieke eenheid nog steeds op zijn hoede zijn, opdat door een gemis aan begrip en tact in zaken Wales en Schotland geen "nationalistische" opstand wordt ontketend. De actieve Engelsen worden er waarschijnlijk vals van beschuldigd, te willen domineren. Maar juist deze verdachtmaking van Engeland is er de oorzaak van dat de andere delen van Brittannië zo angstvallig hun geschiedenis, hun taal en onafhankelijkheid van hun kerken bewaken.

Door zijn geografische ligging lag Engeland meer open voor invloeden van het vasteland van Europa dan de overige delen van Groot Brittannië. Alhoewel Rome's kerkelijke wetten een overheersende invloed uitoefenden op het vasteland, wilden desondanks de Angelsaksische koningen daar niets van weten en de Engelse kerk bleef op zichzelf staan, onder de troon. Wij waren God dankbaar, dat de zee die ons rijk omgaf onze bescherming was; we voelden ons veilig en leefden voort op onze eigen manier. De grootste gevaren die onze veiligheid bedreigden waren altijd die, welke ons land binnenkamen langs wegen der infiltratie. Na de kerken en vorsten van het vasteland onder haar invloedssfeer gebracht te hebben, begreep de Roomse kerk, dat Brittannië niet zo gemakkelijk te onderwerpen zou zijn. Zij overwoog echter dat priesters, die als Christelijke vrienden zouden binnenkomen, wel gastvrij ontvangen moesten worden.

- 19) Gildas de Wijze - ook bekend als Gildas Albanicus; 500-570 (vert.)
- 20) Koning Arthur - 6e eeuw - aanvoerder der Britten (Kelten) in de strijd tegen de Angelen en Saksers. (vert.)
- 21) Saksers - Sakai - Isaic - Isaak. (vert.)
- 22) Keizer Tiberius - 42 v. Chr. - 37 n. Chr. Hij was keizer van 14-37 n. Chr. (vert.)
- 23) "Zonne der Gerechtigheid" = Christus. (vert.)
- 24) Hendrik VIII (1491-1547). Koning van Engeland. (vert.)
- 25) The church of the Fathers. Blz. 103 (eveneens Adv. Haer, 1 : 10, Irenaeus).
- 26) Origenes overleed te Tyrus in 254. (vert.)
- 27) Eusebius werd bisschop van Caesarea in Palestina in het jaar 314, hij leefde van 263-339 (vert.)
- 28) Diocletianus 245-313. Keizer van 284-305. Hij deed een zeer felle Christenvervolgung beginnen in 303. (vert.)
- 29) Constantijn de Grote - geboren in Brittannië in 288. Hij was de zoon van Constantius Chlorus en Helena, dochter van Koning Coel van Colchester, uit het Keltische koningshuis van Avalon. Deze Constantius leefde van 250-306. Hij was Keizer in 293 en stierf te Eboracum (York).
- 30) Constantijn de Grote, 288-337. Werd keizer in 307.
- 31) Daniël 2 : 40 - "en een vierde koninkrijk zal hard zijn als ijzer". (vert.)
- 32) Handelingen 27 : 6, 9, 11 en 14 - 44. (vert.)
- 33) Priscilla is het verkleinwoord voor Prisca, wat betekent oud derhalve: oudje. (bijbels woordenboek door A. Huizinga)
- 34) Er bestaat een theorie, gevonden in Rooms-katholieke reisgidsen, dat deze Catacombe genoemd zou zijn naar Priscilla (of Prisca), de moeder van Rufus Pudens. Het kan waar zijn, maar er wordt in vroege kerkhistorie geen duidelijke aanwijzingen over gegeven. (schrijfster)
- 35) In de Amerikaanse Concordant Version lezen we: Rufus is waarschijnlijk de man, wiens vader Simon werd gedwongen het kruis van Christus te dragen. Marcus 15 : 21 "En zij dwongen enen Simon van Cyrene, die daar voorbijging, komende van de akker, de vader van Alexander en Rufus, dat hij Zijn kruis droege." (vert.)
36) Claudia is de verlatijnde naam van Gladys, wat een zuiver Keltische naam is en "prinses" betekent. (vert.)
- 37) Kimbriërs-Cimbri-Kelten, die oorspronkelijk tot in Italië en Spanje doordrongen. (vert.)
- 38) Tacitus: Annales Bk X 11 en Historiae Bk. 111.
- 39) In de Encyclopedie van Winkler Prins vinden we onder "Claudius" dat hij 16 dagen verbleef in Brittannië (vert.)
- 40) Annales Bk. V Hoofdstuk XII. Tacitus.
- 41) Boadicea, in het Keltisch Boudicca, betekent zo ongeveer het zelfde als Victoria (Encycl. Britt.) (vert.)
- 42) Llandaff Cathedral; merkwaardig, dat een Engelse kweker of importeur in onze tijd een mooie donkerrode dahlia met dito blad de naam gaf van "Bisschop de

Toelichtingen

- 1) Britain, Britannïë: de verengelste vorm van de vroegere naam van Engeland, Wales en Schotland samen, tegenwoordig ook wel genoemd: De Britse eilanden. (vert.)
- 2) Johannes 8 : 44 - "Want hij is een leugenaar en de vader der leugen." (vert.)
- 3) Efeze 6 : 12 - "want wij hebben niet te worstelen tegen bloed en vlees, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemelse gewesten." (vert.)
- 4) Als er over "wij", "ons" en "onze" gesproken wordt, houde men in het oog, dat de schrijfster van dit boek een Engelse is (vert.).
- 5) Gaels = Schotse, soms - maar minder vaak - Ierse Kelt. Gaelic is het Schotse woord voor Keltisch. (vert.)
- 6) William of Normandy: William the Conqueror (Willem de Veroveraar) - 1066. (vert.)
- 7) John Richard Green, A short History of the English People, Sec. V.
- 8) In alle Engelse vroeg-Christelijke geschriften, worden Apostelen en bekende personen rondom Jezus Christus "saints", heiligen genoemd. Heilig: Apart gezet (vert.)
- 9) Hide = oude oppervlaktemaat; = 50 Hectare. (vert.)
- 10) St. Patrick - een Ier - schutspatroon van Ierland. (vert.)
- 11) Koning Caractacus = de Latijnse naam voor Caradoc, wat Keltisch is. Koning van 40-80 n. Chr. Werd krijgsgevangen gemaakt en naar Rome gebracht. (vert.)
- 12) Elisabeth I, Koningin van Engeland, 1558-1603, (geb. 1533) (vert.)
- 13) Lambeth Palace - het huis van de aartsbisschop van Canterbury (vert.)
- 14) Mary Stuart regeerde van 1561 tot 1587. Ze werd door Koningin Elisabeth terechtgesteld wegens samenzwering tegen haar leven (vert.)
- 15) Deze Danaoi zijn waarschijnlijk een deel van de stam Dan, die reeds vanuit Egypte uitweek naar Griekenland, vóórdat het volk Israël door Mozes werd "uitgeleid uit het diensthuis" (vert.)
- 16) Donau is "Danube" zowel in het Engels als het Frans. Hierin vinden we de naam Dan (soms ook wel Don of Dun) terug. De stam Dan zou een "slang op den weg zijn" (Genesis 49 : 17). Zie Dnjepr = Danjepr; Dnjester = Danjester; Denemarken = Danrnark; Dantzig... enz. enz. (vert.)
- 17) De Ned. geschiedk. Mattheüs Smallegange (1620-1704) vermeld in zijn "Nieuwe Cronyk van Zeeland" - "Reeds in het jaar 50 werd het heerlijk Evangelie in ons land verkondigd!" Het waren Eucharius, Maternus en Valerius, die al zéér vroeg door de Apostel Petrus naar Nederland, werden gezonden; naar Limburg, Brabant en Zeeland, om er het Christendom te brengen. Maternus wordt beschouwd als de jongeling te Nain, door Jezus uit de doden opgewekt.
- 18) Avalon is de oud-Keltische naam voor het huidige Glastonbury, omstreeks 40 km. ten Zuiden van Bristol. Avalon betekent "appeleiland".

Dit werd bijna onze ondergang; en het leidde in elk geval tot veel leed gedurende de reformatie. Terwijl wij ons in naïef vertrouwen aan veel gevaar blootstelden, was het onze onafhankelijkheidszin - altijd een onverwacht element voor onze tegenstanders - die maakte dat we op het nippertje wakker werden en het gevaar konden keren. Door Hervormers aan te moedigen en door haar verweer tegen het door de paus beheerste Spaanse rijk, verkeerde Koningin Elisabeth I (12) in voortdurend levensgevaar. Het zestiende-eeuwse "Prayer Book of Queen Elisabeth" geeft op bladzijde 265 een voetnoot voor een van de gebeden voor de veiligheid van de koningin. Hierin worden de mogelijke moordenaars van de koningin genoemd. In elk apart geval wordt zowel de priesters als de moordenaars die samenzwoeren, bij name genoemd. "Somerfield en Arden, werden zij niet betrokken bij de actie van de priester Hall? Parry door kardinaal Como, Babington door de priester Ballard?" De vergiftigingspoging door Lopez wordt beschreven als een plan, dat in het beginstadium in Spanje werd beraamd door Parsons, de Jezuïetenmonnik; en zó gaat het door: één lange lijst van door priesters beraamde aanslagen op het leven van de koningin. De gebeden van haar onderdanen voor haar veiligheid werden verhoord; door Goddelijk toedoen en Zijn zegen mocht zij lang leven en regeren.

Apologie

Dit boek werd niet geschreven met de bedoeling een aanval te doen op de Rooms Katholieke kerk in Engeland. De schrijfster heeft Rooms-katholieke vrienden, die gelovige Christenen zijn en wij weten, dat de Roomse kerk in Engeland andere methoden moet toepassen dan die, welke in bepaalde landen op het vasteland de overhand hebben. Zolang deze kerk een kerk blijft onder vele en niet tracht politieke invloed uit te oefenen of zich in de vrijheid van anderen mengt, is zij vrij te functioneren, zonder door ons te worden aangevallen, al moeten we bezwaar maken tegen dié pauselijke geloofsartikelen, die met de Bijbel in strijd zijn. Het betreft hier historische kwesties. Waar door Rome's streven en eerezucht de Britse vrijheid in het gedrang kwam, of onze geschiedenis werd verdraaid, voelen wij ons gerechtigd deze onjuistheden aan te wijzen; echter zonder bedoeling om ook maar één Rooms-katholiek mens te kwetsen. Er hebben zich onder hen ware heiligen bevonden en wij willen dit gaarne erkennen. Maar er is thans een kwestie, die ons met de grootste zorg vervult. In een kortgeleden gehouden televisieuitzending, getiteld "De aartsbisschop" zagen wij de aartsbisschop van Canterbury aan schoolkinderen, die een bezoek brachten aan Lambeth Palace (13). portretten vertonen van enige van zijn voorgangers, die hij de kinderen voorstelde als Rooms-katholieke martelaren. Het betrof hier echter geestelijken, die na de Hervorming de pauselijke macht weer wilden invoeren, zulks in strijd met de wetten van het land. Zijn openlijke bewondering voor hen (naast zijn volkomen negeren van de vele duizenden protestantse martelaren, die hadden geleden onder de regering van Mary Stuart (14) en Jacobus II) bereidde ons voor op de film van zijn bezoek aan een Frans klooster en zijn openlijke erkenning, dat hij werkte voor een hereniging met de kerk van Rome. Het is duidelijk dat wij nog steeds op onze hoede dienen te zijn. De

godsdienstige en politieke vrijheid, die wij zo krachtig hebben verdedigd gedurende de afgelopen eeuwen, zou door pure onverschilligheid en onwetendheid omtrent onze geschiedenis verloren kunnen gaan.

De trek naar het westen

"Ga uw weg, aansluitend bij Gods werk, in eenvoud des harten."

Florence Nightingale

Toen onze Heer Jezus Zijn discipelen aanstelde, zond Hij ze uit met deze duidelijke opdracht:

"Wijkt niet af op een weg naar heidenen, gaat geen stad van Samaritanen binnen; begeeft u liever tot de verloren schapen van het huis Israëls" (Mattheüs 10 vers 5-6).

Wanneer wij deze opdracht goed in gedachten houden en Zijn laatste bevel aan hen overdenken, wordt het ons duidelijk, dat:

1. Hij hen gedurende de veertig dagen na Zijn opstanding - toen Hij in Zijn opstandingslichaam rondging - onderwees aangaande "de dingen die betrekking hebben op het Koninkrijk Gods".
2. Hij ze zond naar "de einden der aarde".

Ook kunnen we dan weten, welk plan in Zijn bedoeling lag, om te worden uitgevoerd, hetwelk dan ook door de discipelen tot op de letter werd nagekomen. En we kunnen wéten, dat zij de opdracht werkelijk uitvoerden, wanneer we tenminste weten waar de "verloren schapen van Israël" te vinden zijn. Het is niet onze bedoeling, om in dit boek bijzonderheden te geven over de eeuwendurende migraties van de verschillende stammen van het Hebreeuwse ras. Het is voldoende, als wij verklaren, dat we ze kunnen nagaan bij hun migraties over land en zee naar West-Europa en de Britse eilanden; op dezelfde wijze waarop we in de geschiedenis Keltisch-Saksische stammen terug kunnen volgen tot in hun oude land van herkomst in Azië, waar, volgens de ontdekking van filologen hun aller gemeenschappelijke moedertaal moet ontstaan zijn. Uitgaande van wat aan het voorgaande ten grondslag ligt, volgen we Jezus' eigen vrienden op een reis, die hen door alle landen van Israëls migratie voerde. Zij waren tijdelijk in Griekenland, de streek waar de Danaoi verbleven, die volgens hun overlevering daar waren aangekomen vanuit Egypte. (15). Zij trokken door de - Donau - valleien (16), waar later rijke Keltische vondsten zijn opgegraven. Zij trokken door naar Frankrijk, in die tijd bekend als Gallië, dat gedurende de eerste drie eeuwen van de Christelijke jaartelling zuiver Keltisch was. Zij trokken naar Spanje, de bakermat der Keltiberiërs en naar Brittannië, waar oude kerken, verspreid over deze eilanden, talloze herinneringen aan deze vroeg-

in de tijd van onze Heer het Jodendom reeds te veel had overgenomen van de leefwijze van Babylon, waar de vrouwen als louter vee werden behandeld. We zien Jezus sommige van hen opheffen uit hun vernedering. Hij behandelt Zijn vrouwelijke vrienden als mensen, die respect waard zijn. Maria zat aan Zijn voeten" als een leerlinge, die van haar meester onderwijs ontvangt, en Jezus stond niet toe, "dat het goede deel, dat zij gekozen had", haar ontnomen zou worden. Toen tenslotte deze groep vrouwen met haar mannelijke reisgenoten in West-Europa aankwam, werkten zij samen op met de mannen bij het evangeliseren van het Keltische volk. Het waren niet slechts de mannen, die kerken stichtten, hoewel er geen enkele aanwijzing is, dat de vrouwen ooit wensten als bisschop gewijd te worden. Zij volvoerden op volkomen natuurlijke wijze het werk, dat moest worden gedaan. De koninklijke Britse vrouwen in Rome waren uit hetzelfde hout gesneden. Er was geen spoor van zelfoverschatting. Zij waren ernstig en praktisch. Zelfs hebben zij eigenhandig hun doorgemartelde vrienden en mede-Christenen begraven, zoals de inscriptie in de kerk van Pudentiana ons vertelt. Rome behandelde zijn vrouwen slechter dan vee, en heeft deze slechte gewoonte overgedragen aan vele landen in Europa, die onder Romeinse overheersing leefden. Maar Claudia en haar dochters waren Kelten en Keltische vrouwen waren echte persoonlijkheden. Dit was een feit, dat de Romeinen zeer verwonderde.

In een recent boek: De Keltische Koninkrijken (89) lezen we: "Cartismandua is een van de opvallendste vrouwelijke heersers uit de Keltische Oudheid, te vergelijken met haar tijdgenote Koningin Boudicca van de Iceni, en met de Koningin van Ierland uit het heroïsche tijdperk, Koningin Medb of Connacht." Het is werkelijk onmogelijk een juist begrip te hebben omtrent de Keltische geschiedenis of de Keltische literatuur, zonder de hoge positie van de Keltische vrouw te realiseren, en iets van hun aard en van hun plaats in de samenleving, zowel in Gallië als in Brittannië te weten. Polybius vertelt, dat ze hun echtgenoten in wagens volgden, toen deze ten strijde trokken tegen de Romeinen. Natuurlijk kan een boosaardige en slechte koningin even gevaarlijk zijn als een slechte koning, zoals we zien in het geval van Cartimandua of Cartismandua, die Caradoc verried; een goede heerseres echter, kan tot zegen zijn, zoals we vele malen in de Engelse (en in de Nederlandse; vert.) geschiedenis hebben gezien. Zo bezien we ook de leiding van Eurgain, die de scepter zwaaide in haar nieuwe Christelijke studiecentrum, en waar ze alle bezoekers ontving, die gedurende de regering van haar broer Cyllinus tot haar kwamen. Cyllinus trad namelijk op als regent gedurende de afwezigheid van zijn vader Caractacus. Jestyn ap Gwrgant zegt over hem: "Cyllin ab Caradoc (Cyllinus van Caractacus) een wijze en rechtvaardige Koning". Gedurende zijn regering omhelsden veel Cymriërs het Christelijk geloof, door het onderricht, dat ze ontvingen van de heiligen op Cor Eurgain en vele vrome mannen uit Griekenland en Rome verbleven in Cambria (90).

Dit nu, is ons erfdeel, waarvoor we ons niet behoeven te schamen!

twijfelen. Clemens Romanus vertelt over Paulus, dat hij naar het uiterste westen ging en daarna terugkeerde naar Rome, waar hij martelaarschap onderging, "voor de ogen van de regeerders der mensheid". (87) Clemens, die bisschop van Rome was, moet van de waarheid van dit gebeuren op de hoogte zijn geweest. Hieronymus en Chrysostomus spreken over Paulus, die naar het uiterste Westen reisde! Theodorus, de Syrische bisschop uit de 5e eeuw, vertelt ons, dat "hij, Paulus aan de Britten en anderen in het Westen het Evangelie van Christus predikte". Zelfs Paus Pius XI, die in 1931 enkele belangrijke Engelse bezoekers een plezier wenste te doen, bracht de theorie naar voren, dat "het Paulus zelf was geweest en niet Paus Gregorius I (590-604) die het Christendom in Engeland had gebracht". Met enthousiasme lezen we dit stukje nieuws, dat in de Morning Post stond van 27 maart 1931! Wij kenden de waarheid reeds, maar hier was het de paus zelf, die dit onder woorden bracht: een unieke gebeurtenis. Over de plaats, waar Paulus in Brittannië aankwam, bestaat een kleine plaatselijke overlevering, die een zekere Mej. Hargrove ons uit een oude kroniek van het eiland Wight geeft: "Paulus, die met verscheidene andere Christenen aankwam - sommigen van hen hadden onze gezegende Heer persoonlijk gekend - landde te Bonefon op het eiland Wight. De juiste plaats heet nu Sandown-Bay, die de monding vormde van de haven van Brading. Hij ging naar het vasteland vanuit Rhydd - het veer heet nu Ryde - naar Aber Deo, de haven van God, of Godsport-Gosport" (88). Dit is niet zo fantastisch als het mag schijnen, want er bestaat ook een plaatselijke overlevering, dat Paulus een bezoek bracht aan een plaats ten noorden van Portsmouth, die daarom tot op deze dag nog Paulsgrove heet!

Het aandeel der vrouwen

"Wat bergen, bruggen, rivieren, kerken en mooie vrouwen aangaat, is Brittannië niet te overtreffen."

Martialis

Wij hebben bij de bestudering van de kerk van de eerste eeuw kunnen opmerken, dat de vrouwen daarin een zeer belangrijke rol hebben gespeeld, en dat zij er een onmisbaar deel van uitmaakten. Zij hadden blijkbaar niet de minste zelfoverschatting, want ze waren algemeen geliefd onder hun mede-Christenen. Men neemt gewoonlijk aan, dat vrouwen geen rechten hadden tot de tijd van de suffragettes, die het vrouwenkiesrecht opeisten. Dit is echter niet waar. Er is een triade onder de wetten, van Molmutius, die de drie grondrechten van iedere Brit aangeeft. Eén van deze rechten was "Het stemmen kiesrecht, bij het uitvoeren van de wetten, de man is kies- en stemgerechtigd op een en twintig jaar, de vrouw bij haar huwelijk". In het oude Israël werden de vrouwen hooggeacht en met respect behandeld. De vrouwen van de aartsvaders hadden een koninklijk-aandoende status en er zijn aanwijzingen, dat de ongekeerde vrijheid van de vrouwen, de heidense burens vreemd aandeel. We zijn geneigd dit te vergeten, omdat

ste heiligen bewaren. Brittanië wordt het laatst genoemd, omdat het logisch is, dat dit het eindpunt van de lange trek naar het westen was; maar toch wijzen de historische vermeldingen uit vele bronnen aan, dat Brittanië het Christelijk geloof eerder ontving dan menig land dat meer naar het Oosten lag. (17) Gedurende de eerste drie eeuwen ondernamen predikers uit Brittanië de reis terug in Oostelijke richting, om het Christelijk geloof aan de bewoners van vele delen van Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Italië en de Balkan te verkondigen. Onze broeders in Scandinavië kwamen langzamerhand tot het Christelijk geloof; hun predikers gingen naar Glastonbury en Iona voor hun studie, en stichtten daarna de kerken van de "Papae" of "Vaders" in de noordelijke eilanden en verder in IJsland en Groenland, terwijl ze zelfs naar wij aannemen, Amerika bezochten. Hoe meer we lezen in de oude kronieken, hoe meer we ervan overtuigd raken, dat deze Britse eilanden als een zeer belangrijk reisdoel beschouwd werden; een feit, dat alleen maar kan worden verklaard, wanneer dit inderdaad het nieuwe land voor Israël was, de plaats door God aangegeven in zijn beloften - zeer lang geleden gegeven! Jesaja 49 : 1. Jesaja 51 : 4 - 5.

Het gewijde eiland Avalon

Zowel plaatselijke legenden als geschreven kronieken geven ons samen de feiten over Avalon (Glastonbury (18) circa 40 km ten Zuiden van Bristol), en over de komst van Jozef van Arimathea aldaar. Gildas de Wijze (19), onze eerste historicus, wiens werken nog steeds voorhanden zijn, werd geboren in het jaar van de "Slag van Badon", gedurende de regering van Koning Arthur (20). Toen Gildas probeerde uit te leggen, waarom God de Saksers (21) toestond, deze Keltische gebieden binnen te trekken, zonder dat zij beseften, dat zij broeders waren, noemde hij als reden het volgende: "God wilde in dit land op Zijn eigen manier deze Israëlieten, die het Christendom hadden aangenomen en die de Zijnen waren, op de proef stellen, met het doel te weten of zij Hem liefhadden of niet". Het leek erop, of Gildas enige kennis en begrip had van onze identiteit. Hij geeft het jaartal van de komst van de Christelijke leer in Brittanië als volgt aan: aan het einde, zoals wij weten van de regering van Caesar Tiberius". (22) Hij voegt eraan toe, dat het geloof zonder belemmering werd verbreid en dat zij, die zich zouden vergrijpen aan de belijders van dit geloof, met de dood werden bedreigd. De woorden "zoals wij weten" zijn een aanwijzing, dat het een algemeen bekend feit was, dat het Christelijk geloof gedurende de regering van Tiberius naar Brittanië gebracht werd. De woorden "tempore summo", hier vertaald als "aan het einde", konden beter weergegeven worden als: "op het hoogtepunt van de regering van Keizer Tiberius". Wij weten, dat Tiberius 37 n. Chr. stierf, zodat de komst van de eerste Christelijke zendelingen dus ergens tussen de jaren 34 en 37 moet hebben plaats gevonden; waarlijk zéér vroeg. Kardinaal Baronius, de kerkhistoricus, die tevens als bibliothecaris van het Vaticaan werd aangesteld in 1596, schreef in zijn "Annales Ecclesiastici" over de vondst in de Vaticaan-bibliotheek van een zéér oud manuscript, waarin de reis beschreven werd, die een groep vrienden van Jezus maakte, reizende in een oude boot, door de eigenaar verlaten en zonder riemen of zeilen en die uiteindelijk na veel ontberingen te Marseille

landde. De groep verspreidde zich vandaar over het Zuiden van Frankrijk, waar vele kerken hen als hun stichters noemen. In deze groep bevond zich Jozef van Arimathea, die echter niet wordt genoemd als stichter van een van deze kerken; hetgeen een aanwijzing is dat hij zou zijn doorgereisd en niet lang in Zuid Frankrijk gebleven kan zijn. Baronius geeft als jaartal van aankomst van deze boot het jaar 35. Jozef van Arimathea kon dus in Brittannië aangekomen zijn in de periode, die door Gildas wordt aangegeven, zodat op dit punt deze twee oude documenten overeenkomen. De woorden van Baronius vinden bevestiging in Franse kerkannalen. Trouwens, hetgeen we verder weten van deze kardinaal-bibliothecaris, geeft ons veel vertrouwen in zijn geschriften. Soms bracht zijn eerlijkheid hem in conflict met andere kerkdignitarissen. Desondanks raadt een van zijn tegenstanders een andere tegenstander, die kritiek had, aan "om Baronius nooit van kwade trouw te verdenken, omdat iedereen die hem kende, wel wist, dat hij nooit de waarheid geweld aan zou doen!"

Vele andere kerkhistorici van Roomse geloofsovertuiging hebben ons waardevolle bewijzen geleverd, aangaande de oudheid van de Britse kerk. Wij moeten erbij vermelden, dat hun eerlijkheid, evenals die van Baronius, hen in conflict bracht met de pauselijke autoriteiten. De monnik Hugo Paulinus de Cressy, die gedurende de zeventiende eeuw zijn "Kerkgeschiedenis van Bretagne" schreef, spreekt over de Kerk in Brittannië gedurende de eerste eeuw. De Cressy schreef nog een boek over kerkgeschiedenis, dat nooit werd uitgegeven, omdat het verslagen bevatte over onenigheden tussen Engelse koningen en het Pausdom. De Cressy gaf ons de datum en het jaar van de dood van Jozef van Arimathea - 27 juli van het jaar 85 - en sprak over zijn komst met de volgende woorden: "De uitnemendste nu van de oorspronkelijke discipelen, en die het meeste bijdroeg aan dit hemelse bouwwerk, was Jozef van Arimathea, met elf van zijn metgezellen, onder wie ook zijn zoon gerekend werd, die dezelfde naam droeg". Hij vertelt ons ook, dat "Brittannië de stralen van de "Zonne der Gerechtigheid" ontving vóór vele andere landen, die dichterbij het land lagen waar deze Zon voor het eerst scheen". (23) De Cressy bracht vele jaren door in Frankrijk, waar hij studeerde en schreef. Mogelijk bevatten de oude Franse kerkdocumenten enige van de mededelingen die hij aan ons doorgaf, aangezien de grondslagen van de zeer vroege kerken in beide landen hecht met elkaar waren verbonden. Hij verklaart, dat hij originele documenten heeft overgeschreven. Uit het werk van de Jezuïet Michaël Alford, die zijn werk de *Annales Ecclesiae Britannicae* iets eerder schreef, heeft de Cressy aanhalingen gedaan. Deze Alford stelt de vroege stichting van de Engelse kerk vast en dit deed ook Robert Parsons, een andere Jezuïet, en, evenals de Cressy een Oxford-geleerde. Zijn verhandeling over "De drie bekeringen van Engeland" werd vlak voor de Cressy's geboorte gepubliceerd en er staat in te lezen: "De Christelijke Godsdienst ontstond in Engeland binnen vijftig jaar na Christus' Hemelvaart". In deze periode schenen Protestanten en Rooms-katholieken beiden bezielde te zijn geweest met een vaste wil Engeland te verdedigen tegen hen die hen belasterden en belaagden, zodat sommigen, (Hendrik VIII) (24), hoewel zij trouw beloofden aan de Roomse kerk, zich toch teweer stelden tegen de kerkelijke autoritei-

ten van onze eerste bisschop. Ado, aartsbisschop van Vienne, in de Rhônevallei gedurende de 9e eeuw, vertelt ons, dat hij "een broer was van de apostel Barnabas, door wie hij tot bisschop werd gewijd." (83) Hippolitus, die vroeg in de 3e eeuw schreef, spreekt duidelijk over hem als "bisschop van de Britten". Dorotheüs, die omstreeks het jaar 300 schreef, vertelt ons: Aristobulus, die door Paulus gegroet wordt in zijn schrijven aan de Romeinen, was bisschop van Brittannië." (84) De langste en meest uitgebreide verwijzing naar hem, vinden we in de Griekse "Menologie", een verzameling notities betreffende de heiligen, bijeen gebracht uit alle Oosterse kerken, op bevel van Keizer Basilius, van Macedonië gedurende de 9e eeuw. Men leest erin: "Aristobulus was een van de zeventig discipelen, en een volgeling van de apostel Paulus. Samen met hem predikte hij het Evangelie aan de gehele wereld. Hij werd door Paulus gekozen om zendingbisschop te zijn voor het land van Brittannië."

Hier vinden we een interessante bijzonderheid. Het is geen wonder, dat hij wordt beschreven als "zendelingbisschop", want de Heer Zelf zond Zijn zeventig discipelen uit. Voordat zijn broer, de apostel Barnabas, hem inwijdde, en voordat Paulus hem uitzond, had de Heer Zelf hem de belangrijkste inzegening en wijding gegeven. De "Menologie" sluit met deze woorden: Hij werd aldaar doorgemarteld, nadat hij kerken had gebouwd en diakenen en ouderlingen had gewijd voor het Eiland". Nabij de oorsprong van de rivier de Severn in Montgomeryshire is een plek Arwystli, die naar hem genoemd is en waar, naar men zegt, Aristobulus de marteldood onderging. Dorotheus schrijft ook over Simon Zelotes, een apostel, die niet meer genoemd is na de Opstanding van onze Heer. Was ook hij uit het Oosten weggetrokken? Dorotheus vertelt ons: "Simon Zelotes reisde door geheel Mauretanië (Noord-Afrika) en de streken van de Afrikanen, waar hij Christus predikte. Hij werd tenslotte gekruisigd, gedood en begraven in Brittannië". (85) Men denkt, dat dit in Lincolnshire is gebeurd. Er is een tweede verwijzing naar dit martelaarschap in de "Chronologica", die geschreven werd in de 9e eeuw door Nicephorus Patriarch van Constantinopel. Welk een gezelschap van uitverkorenen vinden we vergaderd aan deze kusten! Uit geschiedschrijving van Wales is wel op te maken, dat Caer Eurgain een geliefde plaats van samenkomst voor hen was. Misschien is dat de reden, waarom zovele triaden in Wales bewaard bleven, die de namen dragen van belangrijke en aanzienlijke gasten. Een ervan is een bijdrage, gemaakt door Iliid, een van de metgezellen van Aristobulus, die wordt beschreven als "heilige van het ras van Israël". Iliid is de Keltische vorm van zijn naam. We hebben tot nu toe niet ontdekt, welke naam hij in Palestina droeg. Lazarus moet zijn vrienden in Brittannië eens bezocht hebben gedurende zijn drukke leven als bisschop van Marseille, want de triade van Lazarus is bewaard gebleven; de enige woorden in de gehele literatuur, die aan hem worden toegeschreven.

Wij kennen Paulus uit zijn brieven. Onder geschriften, betreffende zijn komst naar Brittannië, zijn de triades van Wales over Paulus, de apostel, niet minder dan tien in getal. (86). Ze zijn vol Christelijke wijsheid en er is geen reden om aan de echtheid te

omdat men het verband tussen druidisme en Christendom niet ziet. Voor hen, die vertrouwd zijn met de Brits-Israël-visie is de samenhang even duidelijk, als die tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Het druidisme verwachtte het Christendom. In de druidische Drie-eenheid was Hesus "de herschepper van de toekomst". Toen Jezus kwam, was Hij de vervulling van hun verwachtingen, beide, in naam en aard! Het Culdese klooster van Ambrosius werd, volgens William van Malmesbury, opgericht om de invloed van de heidense Saksers tegen te gaan; ondertussen voerde Arthur de verenigde legers van de Britten aan, in een poging om Brittannië te verdedigen tegen deze Saksische invasie. Arthur kon niet weten, dat de Saksers broeders waren, die voor Christus gewonnen moesten worden; evenals later Alfred, de Saksische koning, zou ontdekken, dat de binnentrekkende Noormannen broeders waren, die hij op zijn beurt het Evangelie zou moeten brengen. Als we eens nagaan, wat over prinses Eurgain bekend is, zullen we ontdekken, dat zij in zuiver druidische sfeer was opgegroeid. Haar grootvader was Bran de Gezegende (de aartsdruide) terwijl haar overgrootvader, van de Silurische kant van de familie, Llyr Lledieith was, die ook de voorvader was van de koningen van Domnonia (Cornwall, Devon en Somerset), waaronder ook Uther en zijn zoon Arthur. (81) Eurgain's man was Salog, de Prins van Oud-Sarum, bij Salisbury. Het lijkt ons meer dan waarschijnlijk, dat hij verantwoordelijk was voor de stichting van het klooster te Amesbury, dat valt onder de "Grote koren" van Brittannië. Het latere werk van Ambrosius gelijkt meer op het opnieuw tot leven brengen van een bestaand centrum, dan op de stichting van een nieuw klooster. Indien een volk als Christelijk wordt beschouwd, wanneer zijn koning en de meeste van zijn onderdanen het geloof hebben aangenomen, dan mogen we voor Brittannië ongeveer het jaar 58 daarvoor nemen. Bran de gezegende, die in de literatuur van Wales altijd wordt beschouwd als de eerste Christelijke koning, is het onderwerp van Triade 35 van de Triades van Cymry die ons vertellen: "Bran the Blessed, zoon van Llyr Lledieith, die het eerst het Christendom bracht onder de Cymry vanuit Rome, waar hij gedurende zeven jaar verbleef als gijzelaar voor zijn zoon Caradoc." Dit is ongeveer de tijd dat Paulus zijn "Brief aan de Romeinen" schreef. (82)

Toen Bran terugkwam in Brittannië, aanvaardde volgens de "Achau Saint Prydain" uit Wales (de stamboom of geslachtslijst uit Wales) onze eerste bisschop van Brittannië, Aristobulus, zijn ambt. Dan lezen we: "Dezen kwamen met Bran the Blessed mee uit Rome naar Brittannië: Arwystli Hen (Aristobulus de oude), Ilid, Cyndaw, mannen van Israël; Manaw, zoon van Arwystli Hen". De vreemde manier, waarop Aristobulus wordt genoemd met zijn twee vrienden, als "mannen van Israël", en zijn zoon, die na deze vrienden vermeld wordt, alsof die niet een man van Israël zou zijn, doet ons vermoeden, dat Manaw wellicht geboren werd toen zijn vader in Rome verbleef, waardoor de opsteller van de "Achau Saint Prydain" wat in twijfel verkeerde, of hij hem een man van Israël kon noemen. We weten meer van Aristobulus dan van de meeste van zijn metgezellen, omdat hij verschillende malen wordt genoemd in de geschiedenis der martelaren, één keer zelfs vanuit Griekenland. Uit deze gegevens kunnen we ons een beeld

ten, terwille van Englands vrijheid en eer: de vrijheid die men bevreesd was te zullen verliezen door kerkelijke druk. Men zou zeggen, dat onder de Oxfordgeleerden van die tijd de kennis van onze oude geschiedenis zich meer en meer verspreidde.

Bewijzen uit niet-Engelse bronnen

Hoewel de geschriften van vroege Britse historici, die onze eigen geschiedenis bestudeerden, kunnen worden beschouwd als echt en betrouwbaar, zijn die van de vroege Christelijke kerkvaders, die leefden in het Middellandse-Zeegebied, ook zeer belangrijk. Wanneer zij in hun gebied, dat zo ver verwijderd was van Brittannië, schreven over de vroege Britse kerk, moeten hun gegevens wel worden beschouwd als vrij algemeen bekend in hun tijd. Irenaeus, geboren in het jaar 120 in Klein-Azië, leren we beter kennen dan wie ook van zijn tijdgenoten. Hij was een leerling van Polycarpus, bisschop van Smyrna, die zelf de leerling was van Johannes de apostel. Hij reisde naar Frankrijk, waar hij het ambt van Pothinus, de Bisschop van Lyon, die de marteldood stierf, overnam. Dr. Leighton Pullan vertelt ons, dat "Irenaeus zelf het beste bewijs was, dat het Christelijk geloof in Zuid-Gallië wortel had geschoten." Het geloof was er helemaal vanuit Klein-Azië gekomen en had zich genesteld en verspreid onder de Grieks sprekende mensen. We moeten namelijk in het oog houden, dat Grieks de voertaal in Marseille was tot de vijfde eeuw, en zelfs nu nog kan men er sporen van vinden in de dialecten van Zuid-Frankrijk. Irenaeus echter was omringd door Keltische bekeerlingen; hij bestudeerde ijverig de Keltische taal, om van meer nut en voordeel voor deze bekeerlingen te kunnen zijn. (25) Hij sprak met gezag over "de apostelen, die kerken (gemeenten) stichtten onder de Kelten." Dan was er een Franse bisschop, Freulphus, bisschop van Lisieux in Normandië gedurende de 9e eeuw, die ons vanuit Frankrijk feiten gaf over Jozef van Arimathea. William van Malmesbury haalt zijn woorden aan en vermeldt ons zelfs hoofdstuk en alinea: "het vierde hoofdstuk van zijn tweede boek". Deze bisschop van Lisieux zegt dan: "Philippus de apostel ging naar Frankrijk om te prediken. Hij zond twaalf mannen uit Frankrijk naar Brittannië om dit te bekeren. Onder hen bevond zich Jozef van Arimathea - Philippus' dierbaarste vriend - die de leider was van deze groep."

Dit betoog brengt nu ook de apostel Philippus voor het voetlicht. Er was de apostelen schijnbaar veel aan gelegen, onder hun Keltische broeders te evangeliseren. Tertullianus, een kerkvader die opmerkelijk veel te boek stelde, werd geboren te Carthago in circa 60 na Chr., als zoon van een Romeinse centurion. Reeds als jongeman werd hij Christen. Hij publiceerde voornamelijk Christelijke verweerschriften en lessen in Christelijke zedenleer en levensstijl. Hij vermeldde echter in zijn "Adversus Judaeos", dat er reeds een wijdvertakte Christelijke evangelieprediking bestond. Hij zegt: "de uiteinden van Spanje, de verschillende delen van Gallië, de gebieden van Brittannië ontoegankelijk voor de Romeinen, hebben zich aan Christus onderworpen." Dit toont aan, dat de Christelijke kerk niet slechts in Glastonbury bestond, maar ook in de verdere delen van de Britse eilanden. Origenes, geboren in Alexandrië in het jaar 185, bekend als een

geleerde, niet alleen in de theologie, maar ook in de klassieke wetenschappen - is ook een van degenen, die Brittannië rechtstreeks vermeldt in zijn grote werk *Contra Celsum*, waarin hij de wijdvertakte invloed van de Christelijke leer behandelt. Hij is klaarblijkelijk niet bijzonder in ons geïnteresseerd, maar wel zegt hij: "Het land Brittannië heeft de Christelijke godsdienst ontvangen." Dit kan niet later geschreven zijn dan in 250. (26)

Een andere vroege kerkvader, die kort na de dood van Origenes werd geboren, in 260, was Eusebius, bisschop van Caesarea in Palestina. (27) Hij werd in Egypte gevangen genomen, maar overleefde de bittere vervolging van Diocletianus (28). Hij diende Constantijn de Grote (29) en woonde het concilie van Nicea in 325 bij, waar de Geloofsbelijdenis van Nicea werd opgesteld. Het was op dit concilie, waar aan de Britse bisschoppen de ereplaats werd gegeven als vertegenwoordigers van de kerk, die door Jozef van Arimathea was gesticht. Eusebius zal door zijn nauwe verbondenheid met Constantijn, (30) de prins, die in Brittannië werd geboren uit een Britse moeder, zeker wel het een en ander geweten hebben over onze geschiedenis. Hij zegt dan ook: "De apostelen voeren over zee naar de eilanden, genaamd de Britse eilanden". Waar iedere vermelding van de ver afgelegen Britse eilanden, door deze leiders van de kerken in het Oosten, kan worden beschouwd als opmerkelijk, mag hun zeer vroege verwijzing naar de Britse kerk wel een feit van grote betekenis genoemd worden.

De apostelen en hun vrienden

"Grote dingen moeten op grootse wijze verricht worden, met een groot doel voor ogen, een grote geest, een grote energie en een groot volhardend geduld."

E. B. Browning

Alles wat we zo te weten zijn gekomen, wijst op de volharding en het geduld van die zendelingen van de vroegste Kerk, die aan God's bevel gehoor gaven, om het "goede nieuws van behoud" (het Evangelie) aan Israëlieten en Heidenen te brengen tot aan de einden der aarde", wat de Britse eilanden geacht werden te zijn. Wij weten, dat Nebukadnezar, na de periode dat hij krankzinnig was, heeft begrepen, hetgeen was voorzegd, namelijk "dat de Allerhoogste macht heeft over het koningschap der mensen" (Daniël 4 : 17). Tenzij wij de gang der geschiedenis beschouwen met Gods Plan in onze gedachten, lopen we de kans, de Goddelijke almacht te vergeten, omdat onze gedachten zó worden beheerst door de sluwe werken van satan, dat wij het geduldige, grote werk van God niet kunnen zien. In onze studie over de wereldlijke geschiedenis van deze eilanden, is het ons duidelijk geworden, dat in dit land slechts mensen van ons eigen ras en oorsprong zijn binnengedrongen. Ze kwamen er, vestigden er zich, en werden tenslotte één volk. Angelen, Saksers en Denen waren broeders. Er is echter een belangrijke uitzondering: de bezetting van Engeland door de Romeinen. Had dit een

naar Prinses Eurgain. Daarna werd het genoemd Bangor Eurgain. Bangor betekent "Hoog Koor". Eurgain had daarin een Christelijk-druïdische opleidingsschool gesticht voor twaalf studenten. Dit was het bescheiden begin, evenals in Glastonbury, maar Llantwit Major werd een van de "Grote Koren" van Brittannië, vandaar de naam "Bangor". Die gebruikt werd voor een aantal plaatsen, verbonden met de Keltische kerk. Twee zijn nog bekend onder deze naam: In Noord-Wales en in Belfast-Lough. Deze beide plaatsen waren zeer belangrijke studiecentra voor de vroege kerk. Bij het Cor-Eurgain (Koor van Eurgain) was het de gewoonte, om God lof te zingen zonder ophouden, dag en nacht, zoals in de Tempel van Salomo. Dit was het begin van de "Grote Koren" van de Keltische kerk, en het is opvallend, hoe dikwijls de leidinggevende kerken gevestigd waren, daar waar zich de belangrijke druïdische centra hadden bevonden. Hoe meer we weten van het druïdisme, hoe meer we ons realiseren, wat een wonderbaarlijke voorbereiding dit moet zijn geweest voor het Christendom.

Veel onzinnigs is er over het druïdisme geschreven en te berde gebracht, zonder ook maar een poging te doen, om er achter te komen, wat de Keltische literatuur ons vertelt. De triades, zowel van Wales als van Ierland, vertellen ons veel over de druïdische wijsheid, die niet in tegenspraak was met de waarheid, die door de Christelijke predikers en zendelingen werd gebracht. Het besef van onze identiteit helpt ons, begrip te hebben voor de gelijkenis tussen het Israëlitische en het druïdische priesterschap. De allervroegste migraties naar Brittannië vonden plaats vóórdat Israël tot het heidendom verviel en we kunnen zeer goed begrijpen, dat het in Gods bedoeling lag, dat het geloof in deze eilanden op een goede fundering zou rusten. Er waren kleine stromingen met een heidens aandoende cultus, maar het "goede" druïdisme was altijd dominerend. In de triades lezen we, dat Bran, de Gezegende, de vader van Caradoc, aartsdruïde was. De Christelijke druïden, genoemd in verband met Bangor-Eurgain, heetten "Culdeeën" en Culdese kerken waren talrijk in Wales, Schotland en Ierland. In de Schotse Hooglanden zijn vele kerken onder de Picten gesticht, door heiligen, die onbekend zijn buiten deze streek, maar in de herinnering voortleven als Culdeeën. De enige ronde toren in Schotland vinden we in Brechin, naar een voorbeeld van die in Ierland, en in Brechin bevond zich een belangrijk Culdees opleidingscentrum. Een van de Britse vorsten, die alom bekend stond als "de laatste van de Romeinen", omdat hij in Brittannië regeerde in de tijd van het verval van het Romeinse keizerrijk, was Ambrosius Aurelianus, de oom van Koning Arthur. Zowel de Britse als de Latijnse geschiedenis verwijst naar hen. De stad Amesbury in Wiltshire, is naar hem genoemd: "Ambresburh". Hij wordt beschreven als de stichter van het grote heiligdom van het "Neo-druïdisme" (80) en ook als "de bron" (hoogste gezag) van de leer der Barden. De "Gids voor Wiltshire", door Heath geschreven, vertelt ons, dat hij - Ambrosius - "door Dr. Guest wordt vereenzelvigd met Natan Leod, de "vorst van het heiligdom". Deze gids vertelt ons verder, dat "het koor van het heiligdom van Ambrosius waarschijnlijk hét klooster van Brittannië was, het middelpunt, van waaruit de zegeningen van het Christendom en de beschaving hun weg vonden". Verklaringen zoals deze hebben velen in verlegenheid gebracht,

voor de volwassendoop; de zendelingen en predikers beschouwden een doopvont als zeer noodzakelijk, zodat de bekeerden onmiddellijk konden worden gedoopt. Joan Liversidge wijdt er in haar recente boek "Britain in the Roman Empire" acht bladzijden aan om te bewijzen dat het Christendom reeds in Brittannië aanwezig was tijdens de Romeinse overheersing. Zij spreekt over een aantal bouwwerken, die kapellen blijken te zijn, maar waaraan men geen specifieke Christelijke ornamenten of inscripties vond, hoewel er één werd gevonden in Silchester met een duidelijk herkenbare doopkapel ernaast. Daarna geeft zij een spannend verhaal van het stuk voor stuk weer bij elkaar leggen van een gebroken muur in Lullingstone (Kent), waarbij rijke Romeins-Britse vondsten zijn gedaan, zoals een geschilderd fresco, in precies dezelfde stijl geschilderd als die in de catacomben van Rome, met twee grote "Chi-Rho"-symbolen op verschillende delen van de muur, die beide omgeven zijn door bloemguirlandes. Wanneer we bedenken, dat alles wat tot nu toe gevonden is, maar een klein gedeelte kan zijn van wat er geweest is, dan komen we tot de onvermijdelijke gevolgtrekking, dat er niet alleen vele Christenen waren in Brittannië gedurende de Romeinse tijd, maar dat zij over een groot gebied verspreid leefden. Er zijn nog andere zinnebeeldige tekens gevonden, die door de Christenen werden gebruikt, maar ze zijn niet zo kenmerkend als die we reeds noemden.

Een van de treffendste ontdekkingen was de woordpuzzel, gevonden op de muur van een bouwwerk uit de Romeinse tijd in Cirencester. Die puzzel bestond uit een aantal Latijnse woorden, die geen bijzondere betekenis schenen te hebben. Men ontdekte, dat de letters, als men ze anders rangschikte, een kruis vormden, dat van boven naar beneden en van links naar rechts, PATERNOSTER te lezen gaf (Onze vader), met Alpha en Omega aan de uiteinden. We zijn voor onze vroege Engelse geschiedenis grotendeels afhankelijk van de kronieken uit Wales, omdat door de verwoestingen, teweeggebracht door de elkaar opvolgende invasies, vanaf de Boadiceaanse oorlog en daarna, vele belangrijke documenten werden vernietigd. De brand in de Abdij van Glastonbury in 1184 voltooide het vernietigingsproces, toen de grote bibliotheek in vlammen opging. In deze bibliotheek hadden John van Glastonbury, William van Malmesbury en andere schrijvers gestudeerd. Gelukkig zijn er veel gegevens beschikbaar uit genoemde bronnen uit Wales, die, samen met de Romeinse verslagen, met name van Tacitus, en geschriften, zoals die van Beda en de Angel-Saksische kronieken, ons aanwijzingen geven over de omstandigheden van die tijd.

Uit al deze bronnen weten we, wat er met de Britse koninklijke familie gebeurde. St. Donat's Castle in Zuid-Wales is plaatselijk bekend onder de naam: Caradoc's Castle. Enkele mijlen hiervandaan ligt Llantwit Major, waar door Eurgain, een van de dochters van Caradoc, de kerk werd gesticht. Dit moet inderdaad een van de alleroudste kerken van Brittannië zijn, en het was zeer zeker een van de belangrijkste. Zeer oude stenen muren, van onbekende datum, zijn in de moderne kerk ingemetseld en in de reisdags is haar geschiedenis te lezen: Llantwit Major heette oorspronkelijk Caer Urgan,

Goddelijke bedoeling? Het is een merkwaardig feit, dat de eerste drie eeuwen van de Christelijke jaartelling de langste periode van vrede is geweest, die Europa en het Midden-Oosten hebben gekend. Wij kennen deze tijd als de Pax Romana. Hoewel de regering van Rome drukkender en benauwender was dan die van menig ander rijk dat daarvoor was geweest, profetisch gesymboliseerd als volgt: "deze zal hard zijn als ijzer" (31), hield deze macht, die de heerschappij had verworven, de vrede in stand, onderhield de wegen, hield de havens open, stelde paal en perk aan het piratendom, zodat dit de enige periode in de oude geschiedenis van Europa is geworden, waarin men ongehinderd van Palestina naar Brittannië kon reizen. Hoewel er vele talen in dit Romeinse rijk werden gesproken, was het Grieks toen de wereldtaal, dat echter later door het Latijn werd vervangen. Daardoor was het mogelijk, om zonder moeilijkheden omgang met elkaar te hebben, want Grieks was voor het Romeinse rijk, wat Engels is voor het Britse Gemenebest. Dat de zendingsactiviteit van de vroegste kerk gedurende deze tijd kon plaatsvinden, was meer dan een samenloop van omstandigheden. De apostelen en hun vrienden hadden genoeg strijd te voeren tegen het kwaad van het heidendom, maar de weg naar het westen lag reeds open voor hen. De Christenvervolging had tot gevolg, dat ze in de eerste plaats uit hun woonsteden in Palestina werden verdreven en daarna steeds verder naar rustiger landen in het uiterste westen trokken.

Paulus' "Groeten aan de heiligen"

Een aspect van de zendbrieven, dat dikwijls bij het lezen wordt genegeerd, als iets waar we niet veel meer mee te maken hebben, is juist de betekenis van de boodschappen door Paulus aan zijn vrienden gezonden. In het laatste hoofdstuk van de brief aan de Romeinen worden vele namen genoemd, die belangrijk zijn voor de kerkgeschiedenis. Dat Paulus Rome reeds kende, voordat hij er als een gevangene heenreisde, komt aan het licht door zijn duidelijke familierelaties aldaar en het feit, dat hij klaarblijkelijk zo gewend was de Middellandse Zee te bevaren, dat hij de weersomstandigheden beter kende, dan de kapitein van het schip, genoemd in Handelingen 27 (32). Paulus was een zeer bereid en zeer ontwikkeld man, het type, van wie we kunnen verwachten, dat hij door God gekozen zou worden om dit grote zendingswerk te leiden. Voordat hij de lange lijst van groeten aan de Christenen in Rome geeft, vertelt Paulus hen tweemaal, dat hij van plan is, hen te bezoeken: "Zodra ik naar Spanje reis, ik hoop u namelijk op mijn doorreis met mijn eigen ogen te zien en door u voortgeholpen te worden voor mijn tocht daarheen wanneer ik eerst enigermate van u genoten heb". (Romeinen 15 : 24). Daarna lezen we, dat hij een financiële zaak moet afhandelen in Jeruzalem en "Wanneer ik mij dan hiervan gekwetend en hun deze opbrengst afgedragen heb, zal ik over uw stad naar Spanje reizen." (Romeinen 15 : 28) De identiteit van de werkelijke eerste stichter van de gemeente in Rome is altijd een twistpunt geweest en blijft onzeker. Dat Paulus deze gemeente meer gestalte gaf gedurende zijn verblijf van twee jaar aldaar, wordt ons duidelijk aangetoond aan het einde van het boek Handelingen der apostelen, maar het schijnt mogelijk dat sommigen van hen, die genoemd worden in Romeinen 16 tot de oorspronkelijke stichters hebben gehoord. Dr. Sanday zegt in zijn

commentaar op deze Brief: "Het moet als een eigenaardig feit beschouwd worden, dat van alle brieven van Paulus, die aan de Romeinen en die aan de Kolossenzen het grootste aantal persoonlijke groeten bevat, terwijl hier nu juist de twee gemeenten waren, die hij nog nooit had bezocht voordat hij deze brieven schreef." Als we de Bijbel lezen, lopen wij het gevaar, de gebeurtenissen te dicht op elkaar te zien, en het lange tijdsverloop er tussen te vergeten. Volgens Dr. Plumptre's chronologie werd Paulus bekeerd in het jaar 37 (toen Tiberius stierf en Jozef van Arimathea zich reeds in Brittannië bevond!) en zijn Brief aan de Romeinen werd te Corinthe geschreven in het jaar 57 - twintig jaar later. Moeten we nu aannemen, dat Paulus geen andere reizen maakte, dan die, welke in de Bijbel worden verhaald gedurende deze tijd? Wij weten, dat hij lange reizen maakte naar verafgelegen plaatsen als Damascus, Corinthe en Cyprus; soms heen en weer reizend als dit in het belang was van de gemeenten. Het is niet onwaarschijnlijk, dat hij plaatsen die verder westwaarts lagen bezocht, ondanks het feit dat deze niet werden opgetekend.

Lang voordat de Brief aan de Romeinen werd geschreven, bevond de Britse vorst Caractacus zich met zijn familie in Rome, opgenomen in de huishouding van Keizer Claudius; "onder vrije bewaking levend". De gemeenten in Zuid-Frankrijk bloeiden onder de leiding van Lazarus en zijn vrienden. En Maria, de moeder van Jacobus de jongere en echtgenote van Kléopas, bevond zich in Civita-Tensurn (Ciudad Rodrigo) in Spanje, waar zij het lichaam van Jacobus, die de marteldood stierf, heenbracht, en later werd begraven. Deze stad lag in Lusitania, welk land met het tegenwoordige Portugal in grote trekken overeenkomt, waar de Grieken ongeveer duizend jaar tevoren een beschaving hadden opgebouwd. Het is niet verwonderlijk, dat Paulus dat land graag wilde bezoeken. Paulus' eigen voortdurende activiteit werd geëvenaard door die van de andere apostelen en hun vrienden, zoals we kunnen weten uit de geschiedenis van de vroege Kerk. Het is tegen deze achtergrond, dat we "de groeten" zullen bestuderen, die we vinden in Romeinen 16. De eerste persoonlijke groeten zijn bestemd voor Priscilla (33) en Aquila. In Handelingen 18 : 1 - 3 zien we, dat Paulus ze te Corinthe ontmoet; we maken hieruit op, dat ze gereisd waren van Galatië naar Rome, waarschijnlijk als zendelingen, maar gedwongen werden om uit Rome te vertrekken, door het besluit van Keizer Claudius (41-54), die de Joden uit Rome had verbannen. Paulus ontmoette hen te Corinthe, maar blijkbaar waren ze vijf jaar later, toen Nero de troon had bestegen, weer terug in Rome, waar ze in Paulus' brief worden gegroet, toen hij vanuit Corinthe schreef. Wij lezen: "En omdat hij hetzelfde handwerk uitoefende, bleef hij bij hen, en zij werkten samen: want zij waren tentenmakers van hun beroep." (Handelingen 18 : 3) Waar Paulus gedurende een jaar en 6 maanden in Corinthe woonde, kunnen we begrijpen, dat er een hechte vriendschap tussen het echtpaar en hem ontstond en het zou interessant zijn te weten, welke grote dienst zij hem bewezen hebben als hij van hen spreekt in Romeinen 16 : 1 - 4. als "mensen die voor mijn leven hun hals gewaagd hebben". In Handelingen 18 : 18 lezen we, dat Priscilla en Aquila samen met Paulus naar Efeze reizen. Dit is drie jaar vóórdat Paulus zijn groeten aan hen

oude kerk, die werd gesticht door Zacheüs, de kleine man, die in een boom klom om Jezus te zien voorbijkomen, en die Hem in zijn huis mocht ontvangen. De ontmoeting en het gesprek aldaar hebben goede vruchten afgeworpen voor het zendingswerk. De diensten in deze kerken munten ook uit door eenvoud evenals in Zuid-Frankrijk. Frankrijk ligt verontrustend dicht onder de rook van Rome, maar waar de Keltische kern is blijven bestaan, is ook dikwijls het eenvoudige geloof bewaard gebleven.

Naar Brittannië

"De drie heerlijkheden van een Christelijk feest: Wat God heeft bereid: Wat kan worden verkregen door gerechtigheid voor alle: Wat we mogen wagen door liefde tot alle."

Triade van de apostel Paulus

Al was er ook nog zo'n groot werk verricht door de heiligen van de eerste eeuw in Gallië, de Britse Kerk had op de concilies tot de tijd van de hervorming, altijd de ereplaats vanwege haar ouderdom. We kunnen slechts aannemen, dat het geloof in dit land zeer verbreid was en overal onmiddellijk weerklink had gevonden. Meer dan twintig jaar vóór Paulus' aankomst in Rome, kwamen Jozef van Arimathea en zijn elf metgezellen te Glastonbury aan (37 n. Chr.). Er zouden nog vier jaar verlopen, voordat Claudius in Rome de keizerstroon besteeg en nog negen jaar, voordat Caractacus en zijn familie gevangen genomen werden. Als we de ijver en het vele reizen van deze heilige predikers in aanmerking nemen, begrijpen we, hoe het mogelijk was, dat de Christelijke waarheid zich zó ver kon verbreiden door geheel Zuidelijk Engeland en Wales, zo niet nog verder. Daarom kon inderdaad de Britse Koninklijke familie het Christelijk geloof reeds eerder aangenomen hebben, voordat zij weggevoerd werd naar Rome (50 n. Chr.). In de laatste jaren is een groot aantal "Chi-Rho" (XP) monogrammen ontdekt in Romeins-Britse bouwwerken, waarover de archeologen verbaasd staan. Dit symbolische monogram, dat bestaat uit de eerste lettertekens (de "ch" en de "r" uit het Griekse alfabet) van de naam van Christus, is zeer duidelijk en onmiskenbaar. (79) Het meest treffende voorbeeld ervan werd gevonden in een prachtig bewaard gebleven mozaïek vloer in Hinton St. Mary, in Dorset. In het middelpunt ervan is een menselijk hoofd afgebeeld met het "Chi-Rho" teken erachter. Het zou de beeltenis van de eigenaar van het huis kunnen zijn, met het symbool, dat moest aantonen, dat hij Christen was. In het museum te Canterbury is een zilveren lepel met de "Chi-Rho" erin gegraveerd. De experts dateren deze lepel in de tweede eeuw. In Icklingham, in Suffolk, bevindt zich een loden waterbak, met beide: de "Chi-Rho" en het "Alpha Omega" teken erop. Bij Ely werd een tinnen beker gevonden met typisch Keltische dierenafbeeldingen langs de rand. Deze rand wordt onderbroken door een in het oog vallende en duidelijke "Chi-Rho"-tekening, geflankeerd door de "Alpha-Omega" symbolen. De vondst van een aantal loden waterbakken, leidde tot de gevolgtrekking, dat zij zouden zijn gebruikt

Philippus naar Frankrijk kwam om te prediken. Philippus zond twaalf mannen uit - van wie Jozef van Arimathea, "zijn dierbaarste vriend", de leider was - Hij zond hen naar Brittannië om dit te bekeren. In de annalen van de Oostelijke kerk is weinig bekend over het leven van Philippus. Ook hieruit kan weer de gevolgtrekking gemaakt worden, dat hij in het Westen werkte. De twee boeken, bekend als "de Handelingen van Philippus" en "het Evangelie van Philippus" door de kerkvaders genoemd, zijn verloren gegaan. Pogingen zijn ondernomen, - waarvan één zeer kort geleden - om een verloren boek te vinden, dat zou zijn verborgen in de grotten bij Toulouse, gedurende een periode van vervolging. Niemand weet, welk boek het was, maar het werd als een grote schat bewaard door de Cathari, een sekte uit Zuid-Frankrijk. Wanneer het ontdekt werd, zou het wel eens kunnen blijken, een van de "Handelingen" van de heiligen van de eerste eeuw te zijn, waarvan slechts door zeer oude gegevens iets bekend is. De Cathari (74) zijn van bijzonder belang. Hun naam is afgeleid van het Grieks en betekent "de zuiveren", omdat zij trachtten te leven, zoals de kerk van de apostelen gedaan had: in zuiverheid van leven en in gemeenschap van goederen. Hun leiders leefden in uiterste zelfverloochening, maar zij alle trachtten volkomen volgens de Bijbelse geboden te leven. Zij verzetten zich tegen de leer van het vagevuur, verklarend, dat er geen ander vagevuur was, dan de beprovingen in dit sterfelijk leven; ze geloofden niet in de leer van de transsubstantiatie en pasten een zeer eenvoudige bediening van het "breken van het brood" toe. Hun enige geschreven gebed was het "Onze Vader". De Albigenzen (genoemd naar de oude stad Albi, bij Toulouse) en de Cathari, die hun strengste groep was, waren van oorsprong ook Christenen die een zuiver leven leidden, met een eenvoudig, oprecht geloof; die de levenswijze van de gelovigen van de eerste eeuw strikt volgden en die contact onderhielden met kerken in het Midden-Oosten; zij waren vast besloten om de bedorven en verbasterde wegen van de pauselijke kerk niet te volgen. (75)

Vroeg in de 13e eeuw in 1209 werd een kruistocht tegen hen verordeneerd door paus Innocentius 111 (1198-1216). Alle edelen van Zuid-Frankrijk snelden toe, om de Cathari te helpen, maar de zware druk van de pauselijke macht was te groot voor hen. Stad na stad leed onder massale "ketter"-verbrandingen op de marktpleinen tot eindelijk in 1245 de "koninklijke officieren, helpers van de inquisitie" de leiders verbrandden in hun laatste schuilplaats, de citadel van Montségur, waar meer dan 200 mensen op één dag omkwamen. (76) Voordat John Wycliffe (1324-1384) en zijn predikers hun hervormingswerk in Brittannië begonnen, leden deze martelaren onder de Inquisitie. Frankrijk, dat officieel Rooms-katholiek was, trachtte deze jammerlijke episode te vergeten. (77) Gedurende de eerste eeuw, vóór de komst van de Franken, was geheel Frankrijk Keltisch en het schijnt zijn prediking en onderwijzing regelrecht te hebben ontvangen van de apostelen. Andere zeer oude kerken maken er aanspraak op te zijn gesticht door heiligen die onze Heer gekend hebben. Maternus, beschreven als de zoon van de weduwe van Nain (78), die evenals Lazarus uit de doden was opgewekt, stichtte de kerk te Trier, aan de Belgisch-Duitse grens. Deze was "de eerste aan de andere zijde van de Alpen". Ook te Rocamadour, hooggelegen tegen de heuvelhelling, ligt de zeer

in Rome zendt; dit is in het jaar 54; maar zij zijn weer terug in Efeze als Paulus aan Timotheüs (2 Timotheüs 4 : 19) schrijft, ongeveer zeven jaar later (circa 61 n. Chr.) wanneer Timotheüs als bisschop-opziener van Efeze wordt aangesteld.

Wartoe diende al deze activiteit? Het leek er wel op, dat door Gods genade in de behoeften van de gemeente kon worden voorzien door de opbrengst van het ambacht, dat zij uitoefenden. Tentenmakers maakten namelijk ook zeilen voor schepen; de havens langs de Middellandse zee bezorgden hun veel werk. Op deze manier was het mogelijk voor Paulus en Aquila om in hun eigen levensonderhoud te voorzien - en waarschijnlijk ook nog in dat van anderen - door ijverig hun ambacht uit te oefenen, terwijl ze voor God aan het werk waren. Dit verklaart Paulus' woorden in 2 Thessalonicenzen 3 : 7 - 8 waar we lezen: "Gij weet immers zelf, hoe ons voorbeeld behoort gevolgd te worden, daar wij bij u niet van den regel afgeweken zijn, noch gegeven brood bij iemand hebben gegeten; maar met moeite en inspanning werkten wij dag en nacht, om niemand van u lastig te vallen". Priscilla vooral was blijkbaar een grote steun voor de Christelijke gemeente in Rome. De catacombe uit de eerste eeuw, waar de Christenen zich verscholen gedurende de bitterste vervolging, werd naar haar genoemd: de Catacombe van St. Priscilla. (34) Inderdaad was deze Priscilla - de vrouw van Aquila - een zeer vooraanstaande figuur. Deze heldhaftige heiligen hielden in huizen bijeenkomsten om God te dienen, voordat het nodig werd om zich onder de grond te verschuilen. Romeinen 16 : 5: "Groet insgelijks de gemeente bij hen aan huis".

Paulus' bloedverwanten

In de brief aan de Romeinen doet Paulus de groeten aan "stamgenoten". In Romeinen 16 : 7 - 14 groet Paulus onder andere Andronicus en Junias, die hij "stamgenoten" noemt (Grieks *sungenesis*), hetgeen inhoudt bloedverwantschap ("genes".) Het is onwaarschijnlijk dat hier bedoeld wordt op een aangenomen of een geestelijke verwantschap, ofschoon ook anderen in de verzen 11 en 21 op dezelfde wijze worden aangesproken. Het is dan ook een raadsel, waarom men vaak beweert dat Paulus geen familieleden in Rome kon hebben en er tevens niet geweest kon zijn vóór hij deze brief aan de Romeinen schreef. De groeten aan Rufus, de uitverkorene in den Here met zijn moeder, die ook voor mij een moeder is" (de Griekse grondtekst geeft: "de moeder van hem en van mij") doet vragen rijzen omtrent deze verwantschap. Verschillende theorieën zijn naar voren gebracht; dat Paulus' moeder een tweede huwelijk kon zijn aangegaan met de vader van Rufus, of dat Paulus' moeder samen woonde met Rufus' moeder, zelfs, dat deze beide zusters zouden zijn geweest, of de gebruikelijke gedachte, dat we hier met een geval van adoptie te doen hebben. Er zijn niet genoeg gegevens om een van deze theorieën te kunnen bewijzen; tot nu toe is dit een onopgeloste vraag, maar één feit is zeker, dat Paulus, de Jood van Tarsus, die wonderlijk genoeg het Romeinse burgerrecht bezat, beter in die stad bekend was dan velen hebben verondersteld. En wat weten wij van Rufus? Het was geen ongewone naam: het betekent "rood" en ieder met rood haar zou aangeduid kunnen worden als "rooie", hetgeen in onze tijd ook nog het

geval is. Het was dikwijls de vriendelijk bedoelde bijnaam voor een roodharige, die officieel bekend was onder een andere naam. Deze Rufus, die algemeen bekend was in de Christen-gemeenschap, was Rufus Pudens, (35) de echtgenoot van Claudia (36), de Britse prinses, die ook wel werd aangeduid door de puntdichter Martialis als Rufina, omdat zij de vrouw van Rufus was, óf, zoals men eerder zou denken, omdat ook zij roodharig zou zijn. Wij hebben hier een aanwijzing, dat Aulus Rufus Pudens, de man van Claudia, niet iemand kon zijn van het donkere en donkerharige Latijnse type. Of hij moest stammen uit de Kimbriërs (37) in Italië, óf, zoals waarschijnlijker lijkt in verband met de adeldom en rijkdom van zijn familie, een lid van een tak van de keizerlijke familie. Waar de Keizers, de Caesars, zich erop beroepen, te stammen uit dezelfde koninklijke lijn als Caractacus, namelijk het Trojaanse koninklijke huis, zou Pudens dus van hetzelfde volk zijn als Claudia: hetzij van Kimbrische dan wel van Keizerlijke stam. De banden van het bloed zouden gedeeltelijk de grote genegenheid kunnen verklaren tussen deze twee nobele Christenen, zo ongekunsteld beschreven door Martialis, die hen beiden klaarblijkelijk bewonderde. Wat betreft Rufus uit Romeinen 16: het lijkt geen twijfel, dat deze Pudens, de echtgenoot van Claudia is, die in de Bijbel wordt genoemd; want beiden worden, samen met Linus, de broer van Claudia, in een adem genoemd in de brief van Paulus aan Timotheüs (2 Timotheüs 4 : 2): "Eubulus, Pudens, Linus, Claudia en alle broeders laten u groeten." Het lijkt wel zeer onwaarschijnlijk, dat dit groepje van drie personen, niet zou behoren tot de in gevangenschap levende familie van Caractacus (Caradoc).

De Keltische achtergrond

"Hij, bij wie het licht in een oprecht hart schijnt, kan zich daarin koesteren en genieten van een stralende dag. Maar hij, in wie een slechte geest huist en die onreine lage gedachten koestert, wordt midden op den dag door de nacht overvallen."

John Milton

In de hele geschiedenis der mensheid kan men zich moeilijk groter contrast denken, dan er was tussen de Christenen van de eerste eeuw, die zuiver van hart en oprecht van geest waren, en de Romeinse samenleving gedurende de dagen der Caesars, waarin wreedheid en liederlijke uitspattingen hoogtij vierden en waarin ongebreidelde eerbijding en honger naar macht de boventoon voerden. We kunnen echter het gunstige oordeel over de kerk niet uitstrekken tot die van een eeuw of wat later, want de eerbijding begon zich in haar te doen gelden; bepaalde alarmerende feiten kwamen naar voren, die aanleiding werden tot "ketterijen", en die daardoor de oorzaak werden van heel wat onenigheid en twist tussen de plaatselijke kerken onderling. Maar gedurende de eerste eeuw heerste er een echte zuiverheid van geloof en trouw, en iedere discussie over leerstellingen was gebaseerd op een ernstig trachten te ontdekken, wat Jezus en Zijn apostelen wilden dat zij zouden geloven. Wanneer we erover nadenken, zullen we begrijpen

wonderverhalen, zoals die om de Rooms-katholieke heiligen en relikwieën zijn ontstaan. Tussen de verhalen onderling is een grote eenstemmigheid en weinig onderlinge tegenspraak. Maria Magdalena nam haar intrek in een grot in Baume, waar zij aan de plaatselijke bevolking het Christendom predikte. In "Het leven van St. Louis", geschreven door Sire de Joinville in 1254 lezen we over Magdalena, die in haar grot woonde te "le Basmé" een korte dagreis verwijderd van Aix en Provence. Zij werd begraven in de kerk die gesticht werd door Maximinus. Een dertiende-eeuwse kroniek over het koninkrijk Arles (73) noemt enkele van deze heiligen met de plaatsnamen, van de door hen gestichte kerken als achternaam, zoals: Maximinus van Aix (en Provence), Saturninus van Toulouse, Eutropius van Orange en Martialis van Limoges. Overal in deze streek van de Rhône-vallei, de Camarque en Zuidwest Frankrijk zijn deze vrienden van onze Heer bekend, en worden hun namen gebruikt in spreuken en zegswijzen. Lazarus was de eerste bisschop van Marseille, en de stichter van de zéér oude kerk van St. Victor, die werd gebouwd boven de grot waarin hij woonde. De bergachtige streken van Zuidoost Frankrijk hadden klaarblijkelijk vele grotten, die kant en klare schuilplaatsen aan de vluchtelingen boden bij hun aankomst.

De grot van Lazarus bijvoorbeeld vormt de crypte van de kerk. Hierin bevindt zich een levensgroot beeld, dat op twee stenen staat en die volgens de overlevering bekend zijn als de stenen van Lazarus' graf waaruit Jezus hem deed opstaan. De inscriptie aan de voet ervan is interessant, want deze beschrijft de eerste bisschop als "Divo Lazaro a Christo suscitato", "de Heilige Lazarus, door Christus opgewekt". Hij is dus niet een andere Lazarus, maar de Lazarus, uit het Evangelie. Vele bijzonderheden geeft ons J. W. Taylor in "The coming of the Saints". Het is een boek, dat enig is op dit gebied, want de schrijver maakte een soort bedevaartstocht door alle streken die in verband staan met de zendelingen van de eerste eeuw. Hij maakte deze tocht in het begin van deze eeuw en ontdekte zeer veel, dat op andere manieren niet gevonden zou zijn. Het zou dan ook onmogelijk zijn, in dit hoofdstuk een volledig beeld van die onderzoeken te geven. Wij zullen ons tevreden moeten stellen met gegevens over enkele andere zendelingen naar Gallië van die tijd, die niet voorkomen op de lijst van het gezelschap in de boot. De steden of plaatsen die reeds genoemd werden, doen denken aan een vroegromantisch riddersverhaal, en er zouden er nog meer genoemd kunnen worden. Martialis, neef van Stephanus, ging naar Limoges, Martha naar Tarascon, met Marcella, haar dienstmaagd, en over Jozef van Arimathea lezen we, dat "het vaststaat" dat hij verder trok en de zee is overgestoken naar Brittannië". De meeste van deze oude steden lagen aan de regelrechte handelsroutes naar het Noorden, waarlangs de handelswaar voor Brittannië vervoerd werd op pakpaarden en -ezels. Soms werden de goederen van overzee per boot over de Rhône vervoerd. De handelsroute was ook voor reizigers de aangewezen weg. Een van de interessantste verwijzingen naar Jozef van Arimathea is die, welke door William van Malmesbury wordt aangehaald uit de geschriften van Freculphus, namelijk "het vierde hoofdstuk van zijn tweede boek". Freculphus was bisschop van Lisieux, in Normandië, in de 9e eeuw. In deze aanhaling wordt ons verteld, dat de apostel

eeuwen geleden werden opgeborgen, nooit meer het daglicht gezien. We zouden ons kunnen afvragen, of het verslag van een kardinaal, die werkte onder het pauselijk regime, wel geloofwaardig kan zijn, maar we hebben echter al eerder op zijn volkomen eerlijkheid en betrouwbaarheid gewezen, die in zijn tijd ook wijd en zijd geroemd werd. Los van deze oude manuscripten tonen locale kerkverslagen in Zuid-Frankrijk aan, dat de stichting van vele kerken in deze streek wordt toegeschreven aan "de groep van de boot". De Franse dichter Mistral noemt in zijn geschriften hun namen. Eerst de vrouwen: Maria, de vrouw van Kleopas (70), Maria Salome, Maria Magdalena, Martha en Marcella, de dienstmaagd van Martha. De mannen: Lazarus, Jozef van Arimathea, Trophimus, Maximinus, Cleon, Eutropius, Sidonius (ook bekend als Restitutus), Martialis en Saturninus. Sommige van deze namen zijn ons bekend uit Bijbelverhalen; andere niet. Maar onder de onbekenden wordt Sidonius beschreven als de "blind geboren", die Jezus genas en Martialis, niet te verwarren met de puntdichter, is bekend als de neef van Stefanus, de eerste martelaar. In deze geschriften wordt Maria van Bethanië beschouwd als Maria Magdalena. Het algemeen aannemen van deze identiteit in de Franse kerken, is wel niet doorslaggevend, maar het moet ons toch voorzichtig doen zijn, om Maria Magdalena en Maria van Bethanië als afzonderlijke personen te beschouwen. Er heerst enige verwarring ten opzichte van de Maria's die in Jezus' omgeving waren tijdens Zijn leven op aarde. De verslagen uit Zuid-Frankrijk helpen ons het probleem van de identiteit te belichten en op te lossen. De kerk in de Camarque, bekend onder de naam "De heilige Maria's van de Zee" (71) geeft hun namen als Maria Salome, de vrouw van Zebedeus en moeder van Jacobus en Johannes, en Maria Kléopas (ook bekend als Maria van Jacobus), die de vrouw was van Kléopas en moeder van Jacobus de Jongere.

Nog een interessante persoonlijkheid in de Camarque is Sara, de dienstmaagd van de twee Maria's. J. W. Taylor vertelt opnieuw haar geschiedenis in "The Coming of the Saints", deze baserend op Mistral's "Mireo", uitgegeven in 1859: "Toen de boot afdreef naar zee, wierp Sara, de dienstmaagd van Salomé en Maria Kléopas zich in het water, om bij haar meesteressen te komen, en door de hulp van Salome werd zij in de boot gehesen. Na verscheidene dagen door de zee gebeukt te zijn, dreef de boot naar de kust van de Provence en de Rhône volgend kwam zij in Arles, dat toen tot het Christendom werd bekeerd, hoofdzakelijk door Gods zegen op de prediking van Trophimus." Sara is welbekend als de "Schutspatrones" van de zigeuners, door een plaatselijke traditie, die haar als zigeunerin beschrijft. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn, dat Sara een Egyptische was, omdat vele zigeuners uit Egypte afkomstig zijn. (72) Hun jaarlijkse bijeenkomst in de Camarque, om de komst van Sara te vieren, is tot in onze tijd een zeer bekende traditie. Volgens de "Acta Sanctorum" reisde Maria Kléopas later door naar Spanje. Zij nam het lichaam van haar doodgemartelde zoon Jacobus de Jongere mee, waar hij werd begraven en zij later ook. Jacobus werd in Spanje erkend als de "beschermheilige" van dat land. De plaatselijke overleveringen en kerkkronieken in Zuid-Frankrijk zijn eenvoudig gesteld en opmerkelijk is de afwezigheid van fantastische

op welk een wijze manier God ons leidt. Hij zal niet ingrijpen in de menselijke handelwijzen, daar Hij ons toch vrijheid heeft geschonken om zelf te beslissen. Slechts in gevallen, waarin het bestaan en de groei van Zijn Koninkrijk in zéér groot gevaar wordt gebracht, zal God tussenbeide komen. Jezus maakte het Zijn discipelen duidelijk, dat het leven van Zijn volgelingen voortdurend in gevaar zou zijn. Nadat Hij Zijn eigen lijden, dood en opstanding had voorspeld, waarschuwde Hij hen: "Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme dagelijks zijn kruis op en volge Mij" (Lukas 9 : 23). Dit werd gevolgd door één van Zijn vele wonderlijke uitspraken: "Want ieder die zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen; maar ieder, die zijn leven verloren heeft om Mijnentwil, die zal het behouden!" (Lukas 9 : 24). Dit hangt samen met een andere wonderlijke uitspraak: "Doch geen haar van uw hoofd zal teloor gaan." (Lukas 21 : 28); het wordt in verband gebracht met lijden en dood (Lukas 21 : 12 - 19) en dit wijst erop, dat Hij hen toont, dat Hij hun bereidheid om "te lijden in Zijn naam" aanvaardt. Zijn handelen met hen zal niet zijn om ze te redden van de dood, maar om ze te doen volhouden door de troost van de Heilige Geest. Zó, dat de mensen steeds maar weer verwonderd hebben gestaan om hun moed en de vreugde, die de Kerk van de eerste eeuw vervulde, zelfs gedurende de bitterste tijden van vervolging.

De gemeente in Rome was in deze tijd van groot belang voor deze vormingsperiode waarin het gehele keizerrijk met het Evangelie bereikt werd. Samen met geboren en getogen Romeinen uit alle rangen en standen waren er bannelingen uit Oost en West, waarvan sommigen Jezus nog hadden gekend. Het was deze belangrijke positie, die de bisschoppen van Rome in latere eeuwen hoogmoedig en eerzuchtig maakte. Het "vooruitweten" van deze verleiding wordt ons getoond in de Brief aan de Romeinen, waarin Paulus de Romeinse Christenen waarschuwt, "zich niet te beroemen tegen de natuurlijke takken", of om "hoogmoedig te zijn". Hij gebruikt voor deze waarschuwing het symbool van de olijfboom om de gemeente binnen Israël te beschrijven. (Romeinen 11: 18 - 20). De verleiding tot hoogmoed wás er, zelfs al in die tijd, want er waren meer Christenen van hoge geboorte in Rome, dan de theologen van thans willen erkennen. Er bestaat een verkeerde zienswijze, die aanneemt, dat hoge geboorte een reden zou zijn om zich te moeten schamen. Deze komt naar voren in de steeds maar beweerde eenvoudigheid van de Heilige Familie, Maria en Jozef, aan wie men de waardigheid en de officiële erkenning van hun koninklijke afkomst ontzegt. Deze zienswijze strekt zich ook uit ten aanzien van de leden van de vroeg-Christelijke kerk, van wie men aannam, dat zij alle mensen van lage geboorte of slaven waren. En toch wijzen de veronachtzaamde gedeelten in Paulus' brieven, waarin groeten worden gezonden aan of van vrienden in Rome, naar personen van groot aanzien. Niet het minst belangrijk waren de in Rome in ballingschap levende leden van de Britse koninklijke familie. Elke poging om deze mensen te identificeren wordt spottend van de hand gewezen, als volkomen onbelangrijk. En zo realiseren zich maar weinigen, hoe veel aanwijzingen er bestaan voor hun identiteit. Redelijkerwijs kunnen we niet verwachten vele verwijzingen naar hen te vinden in de wereldlijke geschiedenis van hun tijd, en toch kunnen we meer ontdek-

ken dan we zouden vermoeden. Het heeft kennelijk zo moeten zijn, dat, onder de regering van Claudius, (Keizer van 41-54 na Chr.) de Romeinen Brittannië binnenvielen met een zekere mate van succes in 43 n. Chr. Hoewel alle Caesars tirannen en heidenen waren, en het vaste geloof hadden, dat zij goden waren, schijnt Claudius iets gematigder te zijn geweest dan zijn voorgangers. Het vele lijden gedurende zijn jeugd heeft misschien zijn karakter iets milder gemaakt. Zijn eerbied voor de wet en zijn achting voor de Senaat maakten dat de Romeinen, die juist tevoren zo hadden geleden onder Caligula's waanzinnige regering, hem met open armen ontvingen. Ondanks zijn stotteren en andere lichamelijke gebreken, waardoor hij soms de indruk maakte, alsof hij stompzinig was, beschikte hij over een behoorlijk verstand en grote kundigheid in Latijn zowel als Grieks. Suëtonius geeft een indrukwekkende lijst van zijn geschriften, die helaas verloren zijn gegaan. Claudius, die op vijftigjarige leeftijd keizer werd, hield ervan, om als wijs te worden beschouwd en met zijn wetenschap indruk te maken. Hij vond het heerlijk om speciaal, op één manier indruk te maken, en dat was, om bij zekere gelegenheden daden van genade en goedheid te stellen, die zeer ongewoon waren in het leven van de Caesars. We weten niet of Caractacus iets van het karakter van Claudius afwist, maar hij trof in ieder geval de juiste snaar in zijn toespraak tot Keizer Claudius, door een beroep te doen op diens verlangen om voor een wijs man aangezien te worden, die eerlijk handelde. Alle Caesars veroorloofden zich waanzinnige, Don Quichotte-achtige daden van wreedheid en genade, maar bij deze gelegenheid - door Gods genade - hield Caractacus een toespraak die insloeg bij de betrokken keizer, en waardoor het leven van de Britse koning en zijn familie werd gespaard; een zéér zeldzame gebeurtenis in de Romeinse geschiedenis.

Omdat dit het enige voorbeeld is van een Britse koning, die door een vreemde vijand gevangen genomen werd, zouden we ertoe neigen, het verdichtsel aan te nemen, dat de Britten "wilden" waren en dat de Romeinse invasie een zegen was, die aan dit land beschaving bracht. In feite echter is het omgekeerde waar, want deze invasie verstoorde een ongeëvenaarde Keltische beschaving! De Romeinse invasie was in zoverre goed, dat Gods wil erdoor werd gediend. Want hierdoor werd de weg gebaad voor een ononderbroken stroom van zendelingen en predikers uit het Oosten van het Middellandse Zeegebied. Bovendien had deze tot gevolg, dat de familie van Caractacus naar de plaats gebracht werd, waar zij Paulus zouden ontmoeten, en waar de nog niet bekeerden tot geloof zouden komen. Deze Britse koninklijke familie heeft dan ook zeer veel gedaan voor de uitbreiding van het jonge Christendom. De komst van de legers van Claudius in Zuidoost-Engeland vond plaats in het jaar 43, zes jaar na de komst van Jozef van Arimathea in Glastonbury. Gedurende zeven jaar bleven de Britten zich verzetten tegen de Romeinen, totdat Caractacus door verraad in vijandelijke handen viel. Er was een jubelende vreugde in Rome, waar Claudius een triomftocht werd bereid, die door Suëtonius wordt beschreven. Suëtonius vertelt ons ook, dat Claudius, die al eerder een minder grote zegetocht had geweigerd, nu oordeelde, dat een overwinning in Brittannië een waarlijke triomftocht rechtvaardigde. Klaarblijkelijk was er gejubel, omdat men

taling van het Oude Testament schijnen eveneens aanwezig geweest te zijn, want deze werd veel gebruikt door de vroege kerkvaders en soms zelfs door onze Heer en door de apostelen. Clemens Romanus, zelf een Griek, en evenals Paulus verontrust over de verhitte discussies, die zich in Corinthe voordeden, schreef eveneens twee brieven aan de Corinthiërs, waarin hij hen op complimenteuzen wijze aansprak: "Want wie is ooit bij u geweest, en heeft niet de vastheid van uw geloof en de vruchten van uw goede werken ervaren en de rust en gematigdheid van uw vroomheid in Christus; en de grootheid van uw gastvrijheid in woorden uitgedragen; en u gelukkig geprezen om uw volkomen en zekere kennis van het Evangelie? Want gij deedt alles, zonder aanzien des persoons en wandeldet volgens de wetten van God; u onderwerpend aan hen die over u gesteld waren, en de ouderen onder u de eer gevend die hen toekomt". En verderop zegt hij: "Gij kent, geliefden, gij kent de Heilige Schrift zeer goed; en gij hebt grondig de Godspraak onderzocht". (68) Intussen werkte Mattheüs onder de Aramees sprekende bevolking van Palestina en Syrië, en zijn evangelie van de Hebreëen, werd, samen met andere Syrische werken, die hierop waren gebaseerd, verbreid onder de volken tot aan Edessa in Mesopotamië en noordwaarts in Rusland. Een zeer bijzonder Aramees geschrift van Addai (Thaddeüs) werd tot laat in de achtste eeuw nog steeds gebruikt, tot in Petersburg in het verre Noorden. Waarheen het maar mogelijk was, reisden de discipelen van de Heer, om er Gods Woord te brengen; zij lieten zich nooit afschrikken door de vervolgingen die ze ondervonden.

Het geloof in Gallië

"De drie raadgevingen van Lazarus: Geloof in God, die u maakte; Heb God lief, Die u redde! Vrees God, Die u zal berechten."

Triade van Lazarus

Terwijl Stephanus en andere Christenen te Jeruzalem als martelaren stierven; voordat Saulus van Tarsus de ervaring van zijn leven kreeg op de weg naar Damascus, en terwijl Tiberias erover peinsde, wie van zijn onbetrouwbare familieleden moest worden aangewezen als zijn opvolger, voer een schip door de Middellandse Zee in westelijke richting naar Marseille. Het moet wel een gevaarlijke reis zijn geweest, want we lezen dat de boot de kust van Palestina verliet, zonder riemen of zeilen. (69) Het was waarschijnlijk een ondeugdelijk oud schip dat door de eigenaar verlaten was, maar het was voor een groep vrienden van onze Heer een middel om te ontkomen aan de Joodse vervolgingen. Onder deze mensen bevonden zich Lazarus en zijn beide zusters Martha en Maria. Lazarus werd door de Joodse autoriteiten wel bijzonder gehaat, omdat de opstanding uit de doden van deze intieme vriend van Jezus wel het meest onweerlegbare wonder was geweest! Het verhaal van deze reis werd door kardinaal Baronius gevonden toen hij als bibliothecaris van de Vaticaan-bibliotheek de zeer vele oude manuscripten aan het sorteren en rangschikken was. Sommige van deze manuscripten hadden, sinds zij vele

mag dan niet de oorspronkelijke brief van Ignatius van Antiochië zijn, maar zij is in ieder geval zéér oud en is wellicht gebaseerd op een wijd verbreide traditie. Justinus de Martelaar (62) verwijst naar "Simon, zoon van Kléopas", (63) neef van Jezus, als opvolger van Jacobus de Rechtvaardige. Hij, Simon, stierf de marteldood door foltering en kruisiging.

Justinus vertelt ons, dat de leiding van de gemeente na Simon niet meer in handen was van familieleden van onze Heer, en dat andere Joodse Christenen in dat ambt te Jeruzalem opvolgden. Hegesippus, een schrijver uit de tweede eeuw, wiens werken verloren gingen, maar waarvan vele fragmenten in aanhalingen bewaard bleven, vertelt ons: "Er zijn er, die de leiding van de hele gemeente tot getuigen nemen, zelfs de verwanten van de Heer". (64) Eusebius, die Hegesippus aanhaalt, vertelt ons ook, dat gedurende de vervolging onder Domitianus (65) twee kleinzoons van Judas, Jacobus en Zokher (66), ondervraagd werden door de keizer, die hen met hoon en verachting behandelde, toen hij hoorde, dat ze niet vermogend waren. Of iemand van de familie de vervolging overleefde is niet bekend. Wel staat vast, dat ze tijdens hun leven standvastig bleven in het geloof. Eusebius haalt ook Hegesippus aan over de kerk van Corinthe van de tweede eeuw. Deze kerk - de intellectuele kerk, wier debatten en verschillen van mening gedurende haar vormingstijd dikwijls aanleiding gaven tot vermaningen in Paulus' brieven - was tot een hechte broederschap gegroeid toen Hegesippus haar bezocht. Corinthe was een toonaangevende stad in het heidense Griekenland. Het is dus niet verwonderlijk, dat vragen over leerstellingen en Christelijk gedrag juist dáár zeer ernstig werden genomen. Ook de apostelen hadden reden, er de speciale "kwesties" te bespreken die waren ontstaan onder "heiden-Christenen," die immers niet thuis waren in het Oude Testament. Maar desondanks was er een grote vooruitgang in kennis en inzicht in het geloof bij deze zogenaamde "Heidense kerk" die Hegesippus na zijn bezoek aan hen als volgt beschrijft: "De Corinthische kerk is trouw gebleven aan het ware geloof tot aan Primus, die nu bisschop van Corinthe is. Ik wisselde met hem van gedachten gedurende mijn reis naar Rome en verbleef vele dagen bij de Corinthiërs, in welke tijd het een verkwikkende belevenis was, ons één te weten in het ware geloof en de ware leer!" (67) Is het alleen maar een samenloop van omstandigheden, dat de Griekse kerken de geleerden voortbrachten, wier kennis van Gods Woord ongeëvenaard was, en dat de Keltische kerk zich mocht verheugen in dezelfde reputatie? De opleidingscholen te Glastonbury, Candida Casa, Iona, Bangor en Clonmacnoise, die beroemd waren in heel Europa, zullen hier wel debet aan zijn. De meeste leraren van de Romeinse kerk van de eerste eeuwen kwamen ook uit Griekenland. Zij bestudeerden de gehele Bijbel, zoals Hegesippus vertelt, met woorden die ons sterk aanspreken: "Elke stad wordt beheerst door hetgeen de Wet, de Profeten en de Heer voorschrijven". Misschien geeft dit alles ons een aanwijzing, waarom het Grieks de taal van het Nieuwe Testament geworden is. Grieks is niet alleen een beeldrijke en heldere taal, waarmee men de fijne puntjes van de leer duidelijk naar voren kan brengen; het was ook de taal, die door alle Keltische volken werd gekend. Exemplaren van de Griekse Septuagintver-

Brittannië met enig succes was binnengevallen, maar zeker niet omdat de Romeinen er een bijzonder grote overwinning hadden behaald. Niet alleen in de Britse geschiedschrijving, maar ook in de Romeinse, legt men de nadruk op de kleine omvang van deze overwinning. Tacitus beschrijft het valse verraad van Caractacus door Cartismandua, Koningin van een andere Britse stam, wier familie al tweemaal had geprobeerd, Brittannië aan de Romeinen te "verkopen", om zodoende bij de invallers in de gunst te komen. (38) Suëtonius bagatelliseert de overwinning, door ons te vertellen, dat "Claudius, na Gallië doorgemarcheerd te zijn, het Kanaal zonder moeite overstak en zes maanden later weer terug was in Rome. Hij had geen strijd geleverd en geen manschappen verloren, maar had een groot deel van het eiland onderworpen." (39) Het was voor Claudius een voldoening, een Britse koning als gevangene te hebben, hoewel Caractacus zei dat hij was "verraden" en niet "overwonnen". Het blijkt duidelijk uit gegevens, zowel uit Wales als uit Rome, dat Brittannië lang niet geheel was veroverd. Tacitus vertelt ons namelijk: "Na de gevangenneming van Caractacus, werden de Romeinen herhaaldelijk overwonnen en op de vlucht gejaagd, alleen al door de Siluriërs". (40) De weerstand hield aan onder leiding van Arviragus en tien jaar nadat Caractacus werd verraden, voerde Boadicea (41), Koningin der Iceni in Oost-Engeland, de legers aan tegen de Romeinen. In de "Triaden van de Cymri" wordt herhaaldelijk verwezen naar "Caradoc" (Caractacus). Hij was één van de "drie heldhaftige koningen". De anderen waren Cymbeline (Cynvelin) en Arthur; "zij konden niet worden overwonnen, uitgezonderd door verraad!" Er bestaat geen twijfel over zijn kwaliteiten als leider. Een "triade" spreekt over hem als "Caradoc, zoon van Bran, die elke Brit van koning tot landman zou volgen, wanneer hij zijn speer ophief!"

De Britse koninklijke families waren aan elkaar verwant en soms bestaat er verwarring en onzekerheid over deze verwantschappen, die slechts kunnen worden opgehelderd door verklaringen uit de genealogieën uit Wales. In moderne encyclopedieën wordt Caractacus aangegeven als zoon van Cymbeline, maar Caractacus was een van de Siluriërs in Wales, en Cymbeline was koning van het oostelijk koninkrijk rond Colchester. De reden voor de verwarring ligt waarschijnlijk in het feit, dat Caractacus Cymbeline opvolgde in de functie van "Pendragon" (militair opperbevelhebber) wiens taak het was om de legers van alle koninkrijken aan te voeren tegen de invallers. Dit is dezelfde positie, die later door Uther, Koning van Cornwall, en vader van Koning Arthur, werd ingenomen. De stamboom van Caractacus, ons gegeven in het Pantliwydd-manuscript, voert zijn geslacht zo'n dertig generaties terug, beginnende bij "Caradoc, zoon van Bran Vendigeit (de gezegende), zoon van Llyr Lledieith (Lear)". Hieruit zien wij, dat hij dus de kleinzoon was van Lear, Koning der Siluriërs. De "Mabinogi of Branwen" verwijst naar Caradoc, als de leider van zeven "hoofdofficieren", die het land regeerden tijdens de afwezigheid van zijn vader Bran, die toen in Ierland was; dit was tijdens zijn jeugd jaren. In "Triade 13 van Trioedd Ynys Prydein", wordt hij genoemd: de eerste van de "Drie hoofdofficieren van het eiland Brittannië" en wordt daar beschreven als "Caradoc, zoon van Bran". Zijn verwantschap met

Cymbeline - afgezien van die door huwelijk van de twee koninklijke families, - moet geweest zijn als erfgenaam van de titel van Pendragon gedurende de hevigste oorlog waarin Brittannië ooit nog verwickeld was. Wij moeten ons realiseren, dat de moderne zienswijze op de Britse geschiedenis - naast vele goed te boek gestelde feiten - het aandeel, dat Bran en Caractacus hadden in het grondvesten van het Christendom in Brittannië, zal ontkennen. En toch komt dit onderwerp zeer duidelijk naar voren in de vroegste literatuur van Wales. Het was zelfs zó, dat de veertiende-eeuwse "Bard", Iolo, ervan werd beschuldigd, dat hij de legende, als zou het Christendom in Brittannië gebracht zijn door "Caradoc ap Bran," zou hebben verzonnen. Maar een passage in het Harleian manuscript numero 4181 laat ons zien, dat er andere, zeer vroege verwijzingen waren naar dit onderwerp: Iolo stond niet alleen in zijn gezongen geloof! Wanneer we de fragmentarische aard van de vroege geschriften in aanmerking nemen, valt de eensluidendheid in deze stukken op. De genealogische gegevens betreffende de afstamming van koninklijke personen, zoals Arthur en Howell de Goede van Jozef van Arimathea, worden geschraagd door de oude triades over "De drie heilige geslachten van het eiland Brittannië, te beginnen bij het geslacht van Jozef van Arimathea". Onder diens nakomelingen vinden we de koninklijke huizen van Wales en Engeland; verder van Koning Arthur, via zijn moeder, en van Helena, die de moeder van Constantijn de Grote was.

De andere heilige geslachten zijn eveneens interessant, omdat ze te maken hebben met een weinig bekend gedeelte van de kerkgeschiedenis. "Het geslacht van Cunedda Wledig" wordt in beide lezingen van de Triade aangetroffen. Cunedda was een prins uit de 4e eeuw, die uit het verre Noorden kwam en zich in Noord-Wales vestigde, waar hij de koninklijke dynastie stichtte, die het beste bekend is onder de familienaam Gwynedd. Onder zijn directe nakomelingen bevinden zich volgens de "Bonned y Saint", Dewi, beter bekend als St. David, de schutspatroon van Wales; en Teilo, die met ere wordt herdacht als de stichter van de Llandaff Kathedraal (42), hoewel er waarschijnlijk reeds vóór zijn tijd een kerk was; en ook Seriol, een aanzienlijke zendeling uit Wales. Verder willen we nog een ander "Heilig geslacht" noemen, dat ons in een versie van deze Triade wordt gegeven; namelijk die van "Caw van Pictland", de voorvader van Gildas de Wijze, de geschiedschrijver uit de 6e eeuw. In die tijd schijnt het Pictenland zich te hebben uitgestrekt van Noord-Wales noordwaarts tot in de Schotse Hooglanden. St. Kentigern (Mungo), uit Glasgow, bracht ook een groot deel van zijn leven door in Wales, en wordt geacht een lid van dezelfde familie te zijn. Hij bezocht St. David te Menevia (St. David's) en stichtte later een klooster in Noord-Wales, dat hij St. Asaph noemde, naar zijn volgeling van die naam. De banden tussen de verschillende delen van de Keltische kerk waren sterk en zij kunnen niet los van elkaar gezien worden. Het evangelische werk ging gestadig voort en kwam niet tot staan, noch door de Romeinse vervolging noch door de Saksische invasie.

Het is inderdaad hoog tijd, dat we onze ongelovigheid ten opzichte van de activiteiten van de vroege zendingen laten varen. Zoals we reeds weten, heeft een gevaarlijke situatie hen nooit afgeschrikt of ontmoedigd. De kinderen van Claudia - zoals we reeds weten - verkozen in Rome te blijven, waar het gevaar het grootst was, diezelfde onverschrokkenheid toonden de broers van onze Heer, die zeer geacht werden in de Oosterse kerk, niet slechts om hun bloedverwantschap met Jezus Christus, maar om hun eigen sterke en betrouwbare karaktereigenschappen. Zij waren bekend onder de Griekse term de "Desposynoi", hetgeen betekent "de erfgenamen". Dit zou erop kunnen wijzen, dat zij als vanzelfsprekend de voornaamste posities erfden als verwanten van de Heer, of dat ze op de voorgrond kwamen wegens hun afstamming van het Huis van David (58). De meest op de voorgrond tredenden die door de vroege vaders genoemd werden waren Jacobus, Josef en Judas. We weten iets van Jacobus en Judas door hun brieven. Beiden konden worden aangemerkt als rechtschapen en eerlijk in handel en wandel, en we kunnen dus begrijpen waarom Jacobus "de rechtvaardige" werd genoemd. Hij werd als eerste bisschop van Jeruzalem aangesteld en verbleef daar - onwrikbaar zijn kudde leidende - ondanks de bittere en wrede vervolging door de Joodse autoriteiten en het beleg van Titus, totdat hij vlak voor het einde van het beleg in het jaar 69, door zijn vijanden gegrepen werd en van de tinnen van de tempel naar beneden werd gestoten en te pletter viel op de binnenplaats. Velen hebben dit martelaarschap beschouwd, als een laatste uiting van de ten top gestegen woede van het machtige huis van Annas, de hogepriester; kort hierna werd het huis van Annas en de zijnen door een woedende menigte uitgeroeid. De verschijning van onze Heer aan Zijn broer Jacobus, wordt beschreven in het "Nazarener Evangelie" dat verloren is gegaan, maar door de vele aanhalingen eruit - gebruikt door de Christelijke kerkvaders - wel bekend was. Hiëronymus (59) schrijft dit Evangelie toe aan Mattheüs en haalt het volgende voorval daaruit aan: "Toen de Heer nu de doek aan de dienaar van de priester had gegeven (60), ging Hij naar Jacobus en verscheen aan hem. Want Jacobus had een eed gezworen, dat hij geen brood zou eten, vanaf het uur waarop hij de beker van de Heer had gedronken, totdat hij Hem zou zien, wanneer Hij opgestaan zou zijn uit hen die slapen!" Weer wat later sprak de Heer: "Breng mij een tafel en brood". Onmiddellijk wordt dit gebracht. Hij nam het brood, zegende en brak het en gaf het aan Jacobus, de Rechtvaardige, en sprak tot hem: "Mijn broeder, eet uw brood, want de Zoon des Mensen is opgestaan uit hen die slapen". (1 Korinthe 15 : 7) (61) Het dogma, dat de broers van onze Heer geen kinderen konden zijn van Maria en Jozef, na de geboorte van Jezus, is een leerstelling die pas op later datum is ontstaan, maar die door vele Christenen wordt onderschreven, en we zouden hun gevoelens niet graag kwetsen. We zouden er echter ook nog op kunnen wijzen, dat volgens een theorie, de positie van de broeders van de Heer, er een was van bloedverwantschap met Jezus, zij het dan niet als kinderen van Maria, dan toch van Maria's zuster. Volgens een uitspraak uit de eerste eeuw zou er een duidelijke familie-gelijkenis tussen hen en onze Heer bestaan. In zijn tweede brief aan Johannes, verzoekt Ignatius om een introductie bij Jacobus de Rechtvaardige, "die naar men zegt zeer veel op Christus Jezus lijkt, zowel in uiterlijk als in levenswandel en optreden". Deze brief

van de tweede eeuw, kwam Irenaeüs, leerling van Polycarpus, als zendeling vanuit Azië naar het Keltische Gallië, en bracht de gebruiken van de Oosterse kerk met zich mee. Victor, bisschop van een steeds machtiger wordende Roomse kerk, achtte het nodig, de Oosterse kerk in de ban te doen, omdat zij trouw vasthield aan de tijd van viering van het paasfeest, zoals Johannes dit leerde, dus gelijk met het Joodse paasfeest. Maar Irenaeus, hoewel hij persoonlijk meer voelde voor de Roomse manier van berekening, ging naar Rome, vocht de zaak uit en de ban werd opgeheven". (53) En zo ging de strijd voort, niet omdat de Oosterse kerk ook maar één keer trachtte haar gewoonte aan anderen op te dringen, maar omdat de Roomse kerk aan anderen de vrijheid van geweten weigerde toe te staan.

De ouderdom van de Ierse en Schotse kerken staat zonder meer vast. De Schotse kerk maakt er aanspraak op, te zijn gesticht door de apostelen - wat voor deze tak van de Keltische kerk, het bezitten van Oosterse tradities zou kunnen verklaren. In een oud Schots verhaal, getiteld: "History of Paganism in Caledonia" (54) (Geschiedenis van het Heidendom in Caledonië) vinden we de passage: "Tijdens de regering van Domitianus (55) bezochten discipelen van de apostel Johannes Caledonië en predikten aldaar het evangelie". Welke discipelen het waren wordt niet precies opgegeven, maar de banden tussen het oosten en het uiterste westen waren vele. De apostelen en hun vrienden waren onverschrokken reizigers en de reizen waren niet onoverkomelijk moeilijk. Als we geloof mogen schenken aan het verhaal in de "Handelingen van Thomas", dat Thomas naar India ging, of dat Thomas en Thaddeüs (ook bekend als Judas, niet Iskariot") naar Ethiopië gingen - en er is reden om te geloven dat Thomas, wiens bijnaam "Didymus", tweeling betekent, de tweelingbroer van Thaddeüs was - kunnen we ook geloof hechten aan de verhalen die ons vertellen over de reizen van zekere apostelen naar het Westen. Over Andreas vinden we weinig in de geschriften van de vroege vaders, behalve dat hij predikte in Scythia - dat verondersteld wordt Zuid-Rusland te zijn. Is het ontbreken van zijn naam in de kronieken een aanwijzing, dat hij zelf niet aanwezig was? In Dr. Skene's aanhaling uit een brief aan de paus, vinden we deze woorden: "Jezus Christus bracht de Schotse natie, gevestigd in het uiterste van de wereld, bijna als eerste tot Zijn Allerheiligst geloof. Het was Zijn wens, om hen tot geloof te brengen en hen daarin te doen bekrachtigen door niemand anders dan door Zijn eerste apostel Andreas, en het land wenste hem voor altijd tot beschermer te hebben." (56) Maar een nog vreemder vermelding vinden we in de vorm van een zeer sterke lokale traditie, dat "de drie wijze mannen" (de wijzen uit het oosten) naar Sutherland kwamen. (57) Omdat dit bericht ook in Koptische literatuur voorkomt, moeten we voorzichtig zijn, het al te snel van de hand te wijzen. Wanneer we het eigenaardig vinden, dat een zó ver afgelegene streek als Schotland zó vele vroege zendingen zou hebben aangetrokken, moeten we ook niet het aantal Ierse heiligen vergeten, die de zee overstaken naar Schotland, en het bloeiende zendingscentrum, dat later door de Noormannen op de Orkaden gevestigd werd.

De blauwogige Britten

"Er waren drie koninklijke gezinnen die gevangen genomen werden, vanaf de betovergrootvader tot de achterkleinkinderen, zonder dat er een kon ontsnappen. Eerst het gezin van Llyr Llediaith, die naar Rome werd gebracht door de keizerlijke macht".

Triade uit Wales

Toen Caractacus met zijn gezin gevangelijk weggevoerd werd naar Rome, moet dit wel de ergste ramp zijn geweest, die de koninklijke familie tot die tijd had kunnen treffen. Maar hun verdriet veranderde later in vreugde, en we kunnen in dit alles Gods hand zien. Toen Keizer Claudius hun leven spaarde, nam hij hen tevens op in zijn keizerlijke huishouding. Hoe lang ze daar verbleven, weten we niet, want wat we wel van ze weten, valt in een latere periode, omstreeks het jaar 62, toen Claudia en Pudens de leiding hadden van de gemeente in hun huis: het Palatium Britannicum. Toen Claudia in Rome kwam, moet zij een klein meisje zijn geweest van ongeveer zeven jaar. Zij was bekend onder de Keltische naam Gladys, evenals haar tante, Caractacus' zuster; want deze naam betekende namelijk "prinses". We kunnen begrijpen, dat deze Engelse naam voor de Romeinen moeilijk was om uit te spreken, want we weten, dat aan deze beide prinsessen Latijnse namen werden gegeven. De tante werd Pomponia genoemd en kreeg de bijnaam "Graecina". Dit was om haar kennis van het Grieks, wat Claudius ongetwijfeld welgevallig was. De kleine prinses werd genoemd naar de keizer zelf: Claudia. Er was geen enkele vrouw in de keizerlijke familie, die de naam Claudia droeg. Deze naam had een dochter van Claudius lang tevoren gedragen, maar die was in haar kinderjaren gestorven. Niemand buiten de keizerlijke familie zou het wagen om een koninklijke naam te gebruiken en daarom kan er op dit punt geen twijfel bestaan: onze Britse Claudia kan niet worden verward met wie dan ook. Dankzij de puntdichten van Martialis en zijn grote vriendschap met Pudens en Claudia, weten we meer over deze leiders van de vroege Christelijke kerk, dan we zouden vermoeden met het oog op schaarse, nog bestaande vermeldingen. Claudia moet minstens zeventien jaar oud geweest zijn, toen ze met Pudens trouwde. Martialis was in die tijd aanwezig, en daar hij niet eerder in Rome aankwam dan in 62-64, geeft dit ons enig chronologisch houvast. Toen Paulus zijn Brief aan de Romeinen schreef, circa 57, kende hij de jonge patriciër Pudens, die hij met hartelijkheid aanspreekt als "Rooie" (Rufus). Hierboven vermeldden we reeds de mogelijke verwantschap tussen hen. Maar de toekomstige vrouw van Pudens was toen nog een zeer jong meisje en vermoedelijk voor Paulus nog een onbekende. Toen hij echter zijn tweede brief aan Timotheüs schreef, in het jaar 64, waren Pudens en Claudia getrouwd en kende de apostel hen, zodat hij hun groeten aan Timotheüs zond, die wat zijn leeftijd betreft, bij de generatie van Pudens en Claudia hoorde. In deze brief sluit hij tevens de groeten in van Claudia's broer Linus (Keltisch: Llyn). De puntdichter Marcus Valerius Martialis, ontving een Romeinse opvoeding, hoewel hij in Spanje geboren werd in Bilbilis, in de buurt van Zaragoza, een belang-

rijke stad, die in de Romeinse tijd beroemd was om haar paardenstoeterijen. Deze bijzonderheden wijzen op een Keltiberische herkomst, die de snel gegroeide goede verstandhouding met Pudens en Claudia kunnen verklaren. Eén ding is zeker, dat ze grote vrienden waren en hierdoor is onze historische kennis verrijkt. Het was in de Romeinse samenleving gewoonte, om onbeleefde, soms grove verzen te schrijven aan mensen, die men niet mocht, en een ieder die Martialis beledigde, kon er van op aan, een bijtende terechtwijzing te ontvangen. Zijn puntdichten aan Pudens en Claudia waren echter steeds vriendelijk en beschaafd, waaruit het respect, dat hij hun toedroeg bleek. Op een keer had Pudens zijn vriend blijkbaar een standje gemaakt, want het volgende punt-dicht werd als antwoord geschreven:

"Pudens, gij dwingt mij de pen ter hand te nemen, om mijn epigrammen te snoeien en te zuiveren. Ik begrijp, dat ge ze zéér waardeert, daar ge zelfs de geestigheden in elke regel onbespelijk zouwt wensen."

Epigram VII-11

Ten tijde van hun huwelijk, schreef Martialis een punt-dicht en een bruiloftsdicht, die de moeite waard zijn om eens te overdenken, want hun huwelijk werd tot rijke zegen voor de gemeente. De heidense Martialis bewonderde hen klaarblijkelijk. Een huwelijk was dikwijls aanleiding tot grove grappen, maar daarvan is niets in Martialis' versregels te bekennen. Ten eerste het epigram, dat hun namen duidelijk noemt:

"Claudia, de schone, van verre stranden, Is met mijn Pudens verenigd door huwelijksbanden".
Epigram IV, 32

Dan volgt het langere vers, dat, hoewel het een gebed is aan een heidense godheid, ver-rukkelijk is door de liefdevolle eerbied:

"O Concordia (43), zegen hun legerstede, In lengte van dagen, Blijf bij hen in uw sneeuw-witte reinheid. Moge Venus hen uit haar rijke voorraad, alle gaven schenken, Die hun huwe-lijksverbintenis ten goede komen. Wanneer hij oud zal zijn, dat zij dan teder en getrouw zij. En moge in haar ouderdom, de charmes van haar jeugd vernieuwd worden."
(Bruidsdicht, IV - 13) (Epytholamium)

Wanneer er nog enige twijfel mocht bestaan, of de Claudia van Martialis' epigrammen werkelijk de Britse prinses is, dan zal het vers dat haar schoonheid beschrijft deze vol-komen wegnemen:

"Onze Claudia, Rufina (rode) genaamd, Sproot voort, zoals wij weten, uit de blauwogige Britten. En zie toch eens, zij wedijvert in gratie met alles wat Griekenland of Rome maar te bieden heeft, Alsof ze geboren en getogen ware onder hun stralende hemel!"
(Epigram XI - 40)

Johannes zijn Evangelie daar schreef, en dat hij er stierf in de loop van de tien laatste jaren van de eerste eeuw, hoewel het juiste jaartal onbekend is. Na het martelaarschap van zijn broer Jacobus schijnt Johannes alleen gewerkt te hebben, maar de leerlingen van Johannes behoorden tot de meest eerbiedwaardigen van de vroege vaders. Polycarpus werd door Johannes aangesteld als bisschop van Smyrna. Diens brief aan de Filippenzen bestaat nog steeds en zijn eigen leerling Irenaeus werd hoog geacht, omdat hij, via Polycarpus, het onderwijs van Johannes en de andere apostelen had ontvangen. Ignatius, bisschop van Antiochië, was ook een leerling van Johannes. Deze Ignatius gaf er de voorkeur aan, naar de uiteenzettingen en lezingen van Johannes te luisteren, in plaats van de toen aanwezige geschriften te lezen. Zijn eigen geschriften werden zó algemeen bewonderd en werden zó populair, dat ongeveer twee eeuwen later een aantal onechte, vervalste brieven van Ignatius de ronde begonnen te doen, die het werk bleken te zijn van voorstanders van de Roomse kerk. In alle debatten tussen de vroege kerken, werden de kerken van Gallië en Brittannië door Rome erkend, als te zijn ontstaan uit de Oosterse kerk, die de onderwijzingen van Johannes volgden. De Keltische kerk volgde de Oosterse opvatting, om Pasen te vieren zo dicht mogelijk bij de datum van het Joodse paasfeest, en weigerde zich aan te passen bij de door de paus verordende data. Beda, de Engelse Rooms-katholieke geleerde, beschrijft dit debat in detail, want hoewel het reeds de 7e eeuw was, woedde de strijd in zijn dagen nog steeds voort. Paus Honorius wordt door hem aangehaald in een brief tegen "ketterijen": "In hun onwetendheid weigeren zij ons paasfeest te vieren, waarop Christus werd geofferd, zeggende, dat het behoort te worden gevierd tegelijk met het Hebreeuwse Pascha, op de veertiende dag na nieuwe maan."

Men hoeft zich niet af te vragen, hoe de Keltische geleerden reageerden, toen hun nauwkeurige tijdsbepaling werd bestempeld als "onwetendheid". De heiligen van de tweede eeuw, die we hebben leren kennen als volgelingen van de aden op in een beschrijving (door Diana Leatham) van een gedachtewisseling, die plaats vond gedurende hun leven, dus in de tweede eeuw, toen Rome zich begon te doen gelden, hoewel nog niet zo sterk als later. Zij zegt hierin: In de eerste helft van de tweede eeuw zien we hoe Johannes' discipel en leerling, Polycarpus, bisschop van Smyrna, met Anicetus, bisschop van Rome, de zaak bespreekt betreffende de datum van het Paasfeest: "Ik blijf bij de datum, die in Azië werd aangehouden, toen ik nog bij de apostel Johannes was," stelde hij vast. Daar er na de dood van Petrus weinig te merken was van een "Petrus-suprematie" in de vroege kerk, omdat alle bisschoppen als gelijkwaardig beschouwd werden, met misschien de mogelijke uitzondering van "de bisschop der bisschoppen" Jacobus van Jeruzalem, stelden Rome en Smyrna vast, dat ze van mening verschilden; en als bewijs van respect voor zijn Oosterse collega's nodigde Anicetus Polycarpus uit om de Eucharistie in zijn kerk te vieren. (52) Maar tegen het einde van de tweede eeuw werd Rome steeds machtiger en meer overheersend, zodat Irenaeus blijkbaar toch onder Roomse druk was gezet, toen hij trachtte een eerlijk beeld te geven aan de kerk in Gallië. Miss Leatham beschrijft zijn tweestrijd met deze woorden: In de tweede helft

tombe te vinden, maar er is niets ontdekt, geen enkele inscriptie of wat dan ook, dat naar Petrus verwijst. In deze Memoria van Anacletus werden een aantal stenen doodkisten gevonden, heel simpel zonder enige versiering, die rondom op de vloer waren geplaatst. Slechts één droeg een inscriptie en dat was het ene woord LINUS. Deze bevond zich in het midden op de vloer en kennelijk werd hiervoor de kapel gebouwd. Er bestaat een merkwaardige logische samenhang tussen de opeenvolgende gebeurtenissen in verband met de stichting der kerk van Rome; eerst de waarschuwing voor hoogmoed door Paulus; dan de aanstelling van een Brit als eerste bisschop; daarna de vele pogingen in de loop der geschiedenis om Petrus aan te wijzen als eerste bisschop, welke pogingen alle gedoemd waren te mislukken wat de historische bewijzen betreft; tenslotte de opgravingen, die geen inscripties betreffende Petrus aan het licht brachten, maar waardoor de tombe met de inscriptie LINUS, de Britse prins, te voorschijn kwam. De eerste verdediger van "Rome", alhoewel op bescheiden schaal, was Irenaeüs, (51) hoewel hij toch, zoals we zagen, Linus noemt als de eerste bisschop. Echter spreekt hij over de Roomse kerk als te zijn gesticht door Petrus en Paulus. Dit is het begin geweest van een poging, die zich later op grote schaal zou ontwikkelen, om Petrus als de stichter van de kerk te doen erkennen, gevolgd door nog krachtiger pogingen om hem als de eerste "paus" voor te stellen.

Geschriften uit de eerste eeuw, het Nieuwe Testament inbegrepen, maken geen gewag van Petrus in Rome, maar tonen ons Paulus, die krachtig en vurig de gemeente onderwees en haar leiders aanwees. Naar gelang de eeuwen voorbij gingen, werd Paulus' werk geleidelijk verzwegen of gekleineerd, terwijl Petrus voor het voetlicht werd gebracht om zijn plaats in te nemen.

De Oosterse kerk

"Want gelijk het goud en zilver in de oven, also worden degenen, die Gode behagen, door het vuur beproefd".

Jesus Sirach 2 : 5 (één der apocriefe boeken)

We zien Paulus aan het werk om de kerk in Rome gestalte te geven, terwijl de elkaar opvolgende Caesars steeds strengere verordeningen uitvaardigden, om hierdoor te trachten het nieuwe geloof te vernietigen. We zullen nu nagaan, wat er in diezelfde tijd meer naar het oosten en dichterbij de bakermat van het Christendom gebeurde. De meeste van de vroege Christelijke "vaders" waren leiders van oostelijke kerken en hun nog bestaande werken zijn meestal instructiebrieven aan die kerken. De apostel Johannes schijnt zijn gehele leven besteed te hebben aan het evangeliseren van de kerken in en rondom Klein-Azië, en er bestaat geen aanwijzing, dat hij ooit een reis heeft ondernomen verder dan Griekenland. Dat Johannes in Efeze zetelde, de grootste stad van Klein-Azië, schijnt niet aan twijfel onderhevig te zijn. Irenaeüs vertelt ons, dat

Bij de geboorte van een kind van Claudia, was het Martialis weer die aan Pudens schrijft:

"Geef jij, o goden, dat zij altijd moge bewijzen; Welk een geluk een moeder is voor haar kinderen; Daarbij verblijd door de liefde van haar vrome echtgenoot; En de blijvende vreugde, die ze door haar kinderen moge ontvangen!"

(Epigram XI - 53)

Tussen de jaren 90 tot 100 keerde Martialis "na vierendertig jaar," terug naar zijn geboortestad Bilbilis. Hij was een bitter, diep teleurgesteld man, die blij was, Rome, waar hij met zoveel vreugde naar toe was gegaan, te verlaten. Het is zeer wel mogelijk, dat de vreselijke Christenvervolging in Rome de oorzaak is geweest van zijn verdriet, want zijn vriend Pudens en zijn vier kinderen, stierven alle als martelaren. Het is bekend, dat Claudia vóór haar echtgenoot en kinderen stierf en dat ze begraven werd in de catacombe van Priscilla. Waar ze niet genoemd wordt op de lijst van martelaren, kan het zijn dat zij een natuurlijke dood stierf, hoewel de afwezigheid van haar naam op genoemde lijst hiervoor niet als absoluut bewijs kan worden beschouwd. De "Geschiedenis van de Romeinse martelaren" vermeldt Pudens als te zijn doodgemarteld en begraven in de catacombe van Priscilla, waarbij nog wordt verklaard: "Dat hij door de apostel zelf de Christelijke doop ontving, en dat hij het kleed van zijn onschuld onbesmet had bewaard tot het einde van zijn leven." Rooms-katholieke gegevens verwarren hem dikwijls met zijn vader Quintus Cornelius Pudens, die lid was van de Romeinse Senaat, maar het staat wel vast, dat hij, Aulus Rufus Pudens, de vriend van Martialis en de echtgenoot van Claudia was. De vier kinderen van Claudia en Pudens worden alle beschreven in de "Romeinse geschiedenis der Martelaren" maar los hiervan bewaren inscripties en fresco's in de kerk van St. Pudentiana en de catacomben van St. Priscilla hun herinneringen. De alleroudste mozaïek van alle Romeinse kerken is die in de kerk van St. Pudentiana. Het stelt onze Heer voor, met de apostelen en de twee dochters van Claudia: Pudentiana en Prassedis, die achter hen staan. Men gelooft, dat deze mozaïek werd gemaakt toen de kerk na zwaar beschadigd te zijn geweest, in de vierde eeuw werd herbouwd, om daarna eeuwen later opgenomen te worden in een groter kerkgebouw. De St. Pudentianakerk is de enige kerk in Rome waarvan we met zekerheid weten, dat er vanaf de tijd van Paulus ononderbroken en op de zelfde plaats zijn gebeden en kerkdiensten zijn gehouden. Bijna even oud is de kerk, opgedragen aan Prassedis, en men vermoedt, dat de lichamen van beide zusters hier rusten in oude kisten of graven, die hierheen werden gebracht vanuit de Catacomben van Priscilla in de eerste eeuw. Ook in deze kerk treffen we een frescomozaiëk aan, waarop men beide zusters ziet afgebeeld. In deze kerk bevinden zich veel relikwieën van twijfelachtige echtheid, maar deze beide graven zijn waarschijnlijk echt, evenals de oude Romeinse bronmuur in het schip van de kerk, waarvan wordt gezegd, dat deze gespaard en overgebracht werd uit het huis van Pudens.

Fantastische verhalen doen de ronde omtrent de namen van vele latere heiligen, maar

het is treffend, dat deze martelaren uit de eerste eeuw in herinnering zijn gebleven door verhalen, die ons als waar in de oren klinken en die niet zo opgesmukt zijn. Bovendien brengen opgetekende verhalen van kennelijk zeer oude datum hun daden in herinnering. Onder de documenten die Baronius ontdekte toen hij bibliothecaris van de Vaticaanse Bibliotheek was gedurende de 16e eeuw, bevond zich een manuscript getiteld: "De Handelingen van Pastor en Timothëus". De betrouwbaarheid van Baronius was spreekwoordelijk en hij beschouwde het document als authentiek. Het ging over het geschrift van Hermas, beter bekend als Pastor, naar aanleiding van zijn omvangrijke werk "De Schaapherder" dat wijd en zijd in de vroege Kerk werd gebruikt als gebedenboek. In dit manuscript geeft Pastor een verhaal over de familie van Pudens, alsof het door een ooggetuige werd geschreven. Dit klinkt ook zeer geloofwaardig en klopt met wat we uit andere bronnen weten. Het verhaal handelt over de tijd na de dood van Claudia, toen de Christelijke Kerk onder de bitterste en wreedste vervolging te lijden had. Dr. H. G. M. Spence-Jones M.A., een vroegere deken van Gloucester, geeft hiervan een vertaling (44). Het is zo belangrijk, dat we het hier bijna in zijn geheel laten volgen: "Pudens ging naar zijn Heiland, zijn dochters achterlatend, die gesterkt waren door loutering en zeer veel inzicht hadden in de wetten Gods. Zij verkochten hun goederen en verdeelden de opbrengst onder de armen en volhardden moedig in de liefde van Christus. Zij wilden in hun huis graag een doopkapel inrichten. Menige heiden kwam tot hen om het geloof te vinden en de doop te ontvangen!" Er wordt ons hier verteld, dat er een doopkapel in hun woning werd gebouwd, waar "op het Paasfeest 96 mensen werden gedoopt". En zo werden de diensten voortaan in hun huis gehouden, "waar dag en nacht de lofzangen weerklonken". Dan volgt het verhaal van hun martelaarschap: "Toen ging Pudenciana naar God. Haar zuster (Praxedis) en ik (Pastor) zalfden haar met geurige olie en wikkelden haar in en hielden haar verborgen in de Kapel. Toen, na 28 dagen, brachten we haar naar de begraafplaats van Priscilla (Catacombe van Priscilla) en legden haar bij haar vader Pudens."

In dit simpele relaas lezen we tussen de regels door, iets van het lijden en de angst, die men te verduren had. Pastor vertelt ons niet, onder welke omstandigheden haar marteldood plaats vond, maar klaarblijkelijk konden zij haar lichaam bemachtigen en hielden het verborgen, totdat ze het een Christelijke begrafenis konden geven. Kort na zijn oudste zuster schijnt ook Novatus gestorven te zijn en Pastor vertelt ons, dat hij zijn goederen aan Praxedis naliet, die een kerk bouwde boven zijn badhuis, dicht bij het familiehuis. (45) Klaarblijkelijk had zij de grote doopkerk in gedachte, die zij zo graag had willen stichten. Dan volgt het droevige en tragische einde van het verhaal, dat betrekking heeft op de grimmige vervolging, twee jaar later: "De gezegende Praxedis bracht hun lichamen in de nacht naar de Catacombe van Priscilla... Toen verlangde de totaal uitgeputte en door verdriet overmande dienstmaagd des Heren slechts te mogen sterven. Haar tranen en gebeden reikten tot in de hemel en 54 bange dagen na het lijden en sterven van haar broeders en zuster, ging ook zij heen naar God. En ik, Pastor, de priester, heb haar lichaam gelegd bij dat van haar vader Pudens." Het is niet moei-

Griekse Septuagintvertaling gebruikt. Hij was een groot Bijbelgeleerde en baseerde zijn eigen onderwijs stevig op de Heilige Schrift, zeggende: "Lees nauwkeurig in de Bijbel, die de bedoeling van de Heilige Geest zuiver weergeeft." (49)

Irenaeüs, die leefde in de tweede helft van de tweede eeuw, gaf zijn eigen verslag over de aanstelling van Linus en Clemens, maar hij sluit hier tevens Anacletus (Cletus) bij in, die het toezicht hield op de kerk in Rome gedurende de tijd tussen deze twee bisschoppen. Helaas hebben de woorden van Irenaeus aanleiding gegeven tot verkeerde uitleg en moeten we deze nader beschouwen. De "Apostolische Statuten" geven Linus aan als de eerste bisschop van Rome en Clemens als de tweede; maar dat document spreekt op speciale wijze over de bisschoppen "aangesteld gedurende ons leven". Het gaat om het onderwerp van dit verhaal, namelijk dat zij werden gewijd en aangesteld door de apostelen. Iemand die niet gewijd was door een apostel - hoe goed hij als leider van de kerk ook mocht zijn - kon niet ingevoegd worden in een lijst van gewijde bisschoppen. Dit nu was het geval met Anacletus. Hij had gedurende twaalf jaar de leiding van de kerk in Rome, namelijk van 77-89, na de dood van Linus. Gedurende die tijd moesten de Christenen zich verschuilen in de catacomben, en was het onmogelijk om een dienst door een apostel te laten houden om hem te wijden. Zodoende werd de trouwe, gelovige Anacletus, die misschien wel aangewezen werd als bisschop, nooit gewijd. Daardoor is de zonderlinge situatie ontstaan, dat op de oudste lijsten van bisschoppen zijn naam niet voorkomt, maar enkele schrijvers geneigd waren, hem wel op de lijst te zetten, gezien zijn trouwe dienst; maar ook zij waren nauwgezet in hun geschriften en wilden dus niet opgeven, dat hij gewijd was door een apostel, hetgeen ook onjuist zou zijn. Deze moeilijkheid schijnt door Irenaeüs handig overwonnen te zijn. Zo handig, dat zij aan de aandacht van de meeste mensen ontgaan is. Wij zullen nu zijn woorden aanhalen: "De gezegende apostelen nu, na de Kerk (Gemeente) te hebben gesticht en opgebouwd, vertrouwden Linus het bisschoppelijk ambt toe. Van deze Linus maakte Paulus melding in zijn brieven aan Timotheüs. Hem volgde Anacletus op en na hem, op de derde plaats, werd Clemens door de apostelen aangewezen tot het bisschoppelijk ambt." (50) Wanneer we deze woorden bekijken in het licht van de feiten die we reeds weten, zien we, dat Irenaeus slechts het bisschopsambt noemt in verband met twee personen, Linus en Clemens. Hij geeft Anacletus een plaats tussen hen beiden in, maar vermeldt hem niet speciaal als bisschop. Evenmin schrijft hij "de gezegende apostelen" de titel van bisschoppen toe, maar hij noemt ze eenvoudig stichters der kerk. Er is met betrekking tot Anacletus nog een feit dat van belang voor ons is. In de Catacombe van Priscilla is een gedachteniskapel, bekend als de "Memoria van Anacletus". Volgens de verhalen werd deze gebouwd door Anacletus, na de dood van Linus. Dr. Spence-Jones geeft een interessant verslag over de ontdekking van de Memoria en wat deze bevatte. Zij werd blijkbaar gebouwd om Linus te eren en een passende rustplaats te zijn voor deze eerste bisschop van Rome, die de marteldood stierf. Een gedeelte van het Vaticaan werd boven deze catacombe, de oudste van Rome, gebouwd. Deze kapel is zonder twijfel nauwkeurig onderzocht, in de hoop er Petrus'

deze ooit enige grond zou vinden" in een historisch feit. "De Encyclopaedia Britannica" vertelt ons onder Linus: "Een van de heiligen van de Gregoriaanse Canon, wiens feestdag op 23 september wordt gevierd. Zijn naam verschijnt boven aan alle lijsten van Romeinse bisschoppen. Irenaeus stelt zijn identiteit vast als: dezelfde Linus door Paulus genoemd in 2 Timotheüs 4 : 21". (48)

Deze verklaring lijkt ons voor zichzelf te spreken. Bij deze vroege naamlijsten van bisschoppen behoren ook de gegevens van Eusebius en Hiëronymus. Hoewel men er niet zeker van is, geeft Eusebius 66 en Hiëronymus 68 n. Chr. als het jaar van Linus' aanstelling. Dr. Plumtre noemt het jaar 65. Het is echter nauwkeurig genoeg voor ons doel. Een verwijzing naar Linus, die we niet over het hoofd mogen zien, wordt gegeven in "Apostolicae Constitutiones". Deze statuten zijn onderdelen van de kerkhistorie, bijeengebracht vanaf de eerste eeuw tot op heden. Ze omvatten vele boekdelen. Het eerste boek is in het Grieks, de rest in het Latijn geschreven. In het 46e "hoofdstuk" - elk hoofdstuk is afzonderlijk in druk verschenen - vinden we een passage over de aanstelling van bisschoppen, die wordt toegeschreven aan Petrus. Het feit, dat het in het Grieks is geschreven, de taal van de kerk van de eerste eeuw, geeft er enige geloofwaardigheid aan. We citeren uit de vertaling, die werd gemaakt door de zeventiende-eeuwse geleerde Franz Junius, zoon van een godgeleerde Hugenoot, die professor was in Heidelberg en Leiden. Deze Junius, de jongere, bracht dertig jaar van zijn leven door in Engeland, schrijvend, vertalend en de Angelsaksische taal bestuderend. Hij vermaakte een kostbare verzameling oude manuscripten aan de Oxford Universiteit. Zijn "Apostolicae Constitutiones" werd in 1633 uitgegeven. Uit de werken van deze man nu gaan we citeren. "Wat nu de bisschoppen betreft, die aangesteld zijn gedurende ons leven, laten wij u weten, dat het deze zijn: van Antiochië, Euodius, aangesteld door mij, Petrus; van de Kerk van Rome, Linus, de ... van Claudia, werd als eerste benoemd door Paulus en na Linus' dood, Clemens, als tweede, aangesteld door mij, Petrus." Deze ogenschijnlijk incomplete zin betreffende Linus en Claudia luidt in het Grieks, letter voor letter: "Linus, die van Claudia". Dit is duidelijk genoeg. Er staat namelijk dat hij Claudia's Linus is. Ongetwijfeld kende iedereen Claudia en we maken er uit op, dat zij vermoedelijk alle wisten, dat hij haar broer was. Waar Linus samen met Claudia werd genoemd in de tweede brief van Paulus aan Timotheüs (laatste twee verzen), hebben we een dubbel bewijs voor hun nauwe betrekkingen, los nog van verwijzingen in Keltische literatuur.

Wanneer de eerdergenoemde Clemens dezelfde is, als die door Paulus genoemd wordt in Filippenzen 4 : 3 - zoals algemeen wordt aangenomen - zou Petrus hem aangesteld hebben in Griekenland (Philippi), en hem naar Rome hebben gezonden. Niets wijst erop, dat Petrus zich in Rome bevond. Clemens zelf, (Clemens Romanus) was een trouwe volgeling van Paulus, die hij herhaaldelijk in zijn eigen geschriften aanhaalt. Er bestaan nog twee brieven die Clemens, aan de Corinthiërs schreef en we zijn daar erg gelukkig mee. Hierin haalt hij vele passages uit het Oude Testament aan, waarbij hij de

lijkt om ook hier, tussen de regels door veel te lezen. Het martelaarschap van haar andere broeder, Timotheüs, vond volgens de "Romeinse geschiedenis der martelaren" op dezelfde dag plaats, als dat van Novatus. Het is duidelijk, dat Pastor ons niet veel wil zeggen over de afschuwelijke en wrede bijzonderheden, maar de volgende verklaring vertelt ons over hun lijden: "De bijeenkomsten in de kerk van Prassedis waren Keizer Antoninus (Pius, Titus Aurelius) ter ore gekomen en vele Christenen werden gegrepen! Deze verklaringen vormen een deel van het bijvoegsel van de "Handelingen van Pastor en Timotheüs", geschreven door Hermas Pastor. Dit bijvoegsel bestaat uit de briefwisseling tussen Pastor in Rome en Timotheüs in Brittannië. De "Romeinse geschiedenis der Martelaren" verwijst naar Timotheüs als zendeling in Brittannië, en vermeldt ook, dat hij uit Brittannië weer terugkwam naar Rome en daar, met een medezending en vriend, genaamd Marcus, en met zijn broer Novatus, de marteldood stierf. Dat Timotheüs het geboorteland van zijn moeder wilde bezoeken is niet te verwonderen. Of zijn metgezel, Marcus, de schrijver is van het Evangelie van Marcus, schijnt niet bekend te zijn, hoewel de Jezuïet P. J. Chandlery (46) naar Marcus verwijst, zeggende dat hij zijn Evangelie schreef in het huis van Pudens. De gegevens over het gezin van Pudens staan vast en worden niet ontkend door het Vaticaan, maar er was en is nog een duidelijke afkeer merkbaar, om ze algemeen bekend te maken; het is een ongelukkige omstandigheid, dat het Engelse volk (laat staan het Nederlandse, vert.) er volkomen onkundig van schijnt te zijn. In deze zaak moet de Engelse kerk wel het meest gelaakt worden, dat zij haar eigen erfgoed steeds voortgaat te verwaarlozen. Men zou het de kinderen van Claudia geenszins kwalijk genomen hebben, wanneer ze de ellende, die ze in Rome moesten ondergaan, waren ontvlucht en naar Brittannië terug waren gegaan, waar, tot de tijd van Diocletianus, maar zeer weinig vervolging bestond. Dat ze echter verkozen dáár te blijven, waar het gevaar het grootst was, om hun Christen-vrienden in Rome te helpen, spreekt boekdelen over hun moed en toewijding.

Apostelen en bisschoppen

"Wanneer de waarheid niet wordt verbreed, zal er dwaling zijn; wanneer God en Zijn Woord niet bekend zijn, of niet worden geaccepteerd zullen de duivel en zijn werken de overmacht krijgen."

Daniël Webster

Er is één lid van de Britse koninklijke familie, die ook in Rome was, en tot nu toe slechts weinig is vermeld, hoewel zijn positie in de kerk van de eerste eeuw belangrijk is geweest. Het is Prins Linus, (47) zoon van Caractacus en broer van Claudia. Wanneer de Roomse kerk Linus kon schrappen uit de geschiedenisboeken, zou dit voor haar een grote opluchting betekenen. Want hij is de man, die onwrikbaar staat tussen Rome en haar aanspraak op oppergezag als de moederkerk van het Christendom. Er zijn anderen, zoals Jozef van Arimathea, en er zijn voorvallen in de Britse kerkgeschiedenis, die

het pausdom in verwarring en moeilijkheden brengen, maar het feit dat een Britse prins de eerste bisschop ("Opziener", zie bijv. 1 Timotheüs 3) van Rome was, is voor de Rooms-katholieke kerk wel een zéér bittere pil om te slikken. De Rooms-katholieke leer moet als onfeilbaar beschouwd kunnen worden, want anders stort de gehele pauselijke gezagsstructuur ineen. De ontwikkeling van Rome's aanspraken is duidelijk. Ten eerste is daar de trots van de keizerlijke stad; iets wat Paulus blijkbaar reeds had voorzien, dat komen zou, vóórdat het nog aan het licht kwam. Er was geen reden, waarom Rome niet de eerste stad had kunnen zijn, die officieel het geloof ontving, want discipelen van onze Heer kwamen klaarblijkelijk spoedig na Zijn Hemelvaart daar aan, hoewel de juiste datum niet bekend is. Maar de elkaar opvolgende keizers bleven hun wreedheden voortzetten tegen de Christenen, tot aan de regering van Constantijn de Grote, bijna drie eeuwen later. Niet alleen weigerde Rome het Christelijke geloof officieel te aanvaarden, maar zij trachtte op alle mogelijke wrede manieren hen, die dit geloof wél aannamen, te vernietigen. Er schijnt maar weinig verschil te bestaan tussen de duizenden, die in de Romeinse arena omkwamen, en de latere duizenden, die op de brandstapel het leven lieten, gedurende de reformatie. De trots en hoogmoed van Rome schijnt ongeeneeslijk te zijn.

Na eerst beslist te hebben, dat de kerk van Rome soeverein en oppermachtig moest zijn, werd op grond van Jezus' woorden in Mattheüs 16 : 18 aangenomen, dat de kerk, die kon aantonen, dat zij Petrus als haar stichter had, boven alle verheven zou zijn. Dit echter is een foutieve uitleg van de woorden "Petros", kleine steen, de naam van Petrus, en "Petra" (Rots) - Christus zelf - de komende Koning van Israël, het stenen Koninkrijk. (Daniël 2 : 34, 44) Tot op de dag van vandaag heeft de kerk dus niet kunnen of niet willen inzien, dat Jezus verklaarde, dat Zijn Kerk op Israël moest rusten als fundament en dat Petrus zelf juist een onderdeelje van dat Israël was. Niettegenstaande deze verklaring, had de kerk in Rome uitgemaakt, dat het voor haar noodzakelijk was, Petrus als haar eerste bisschop te kunnen aanwijzen. Op die manier zou het Roomse fundament van de gehele Christelijke kerk vastliggen, en zou Rome aanspraak kunnen maken op de prioriteit en het hoogste gezag via Petrus. Maar op die manier begon ook de vervalsing van de kerkgeschiedenis, en wel zódanig als nodig was, om te kunnen aantonen, dat Petrus de eerste bisschop van Rome was geweest en de vader, "papa", van alle Christenen met een lange opeenvolgende rij van pausen, die het ambt van "Heilige Vader" zouden bezetten. Door de ontstane twijfel over de zó vele ongefundeerde verklaringen omtrent Petrus' banden met Rome bleek het al spoedig noodzakelijk om deze loze beweringen te ruggensteunen met nog weer andere ongefundeerde verklaringen, zodat we nu bemerken, dat iedere Rooms-geïnspireerde geschiedenis over de eerste, vroege kerk, vol zit met verwijzingen naar Petrus, die allerlei handelingen verricht zou hebben, waarvoor geen schijn van bewijs bestaat. Waar de waarheid nooit geheel vernietigd kan worden, vooral wanneer het Gods bedoeling is om die te bewaren, blijven de feiten betreffende de "Christelijke kerk van de eerste eeuw" beschikbaar. Alles wat Rome kan doen, is dan ook: Trachten te beletten, dat het Britse volk achter de waar-

heid komt. Zij, die deze waarheid zelf hebben ontdekt, staan verbaasd, dat Brittannië zulk een belangrijke rol in de zéér vroege evangelisatie in Europa heeft gespeeld; zij echter, die weten dat het Brittannië van nu, de kern vormt van het herstelde Israël van straks, zijn hierover niet verwonderd. Het is eenvoudig een historisch feit, dat de zendingen, die de gemeenten in Europa en het nabije Oosten stichtten, of bekeerde Joden waren uit de vervolgte kerken in Palestina en Klein-Azië, of Britse leraren van de Keltische kerk. Waar dit nu zo is, is er geen reden aan te nemen, dat het in Rome op een andere manier zou zijn gegaan. We veronderstellen niet, dat de apostelen bisschoppen kozen en aanstelden, op grond van hun nationaliteit. Ze hadden geleerd, om Christenen op te nemen in hun kring, zonder te letten op hun ras of afkomst. Ze kozen eenvoudig de beste mensen voor het werk, en de man, die zij kozen om bisschop van Rome te worden, was Linus, de Britse prins.

Vanaf het einde van de tweede eeuw begonnen de kerkvaders Rome te vleien, en Petrus' naam hoe langer hoe meer in hun geschiedschrijving te noemen. Maar vanaf die tijd werden dan ook hun geschriften gewantrouwd. Heeft Petrus ooit Rome bezocht? Hierover valt niets met zekerheid te zeggen, wegens gebrek aan bewijs. We bezitten geen aantekeningen uit de eerste eeuw of Petrus al dan niet een bezoek bracht aan Rome gedurende een van zijn reizen; de afwezigheid van enig Bijbels of ander bewijs uit de eerste eeuw van een bezoek, doet ons echter vermoeden, dat hij er niet een lange tijd heeft kunnen zijn. We weten zelfs niet, wáár zijn martelaarschap plaats vond. Kruisiging was een vorm van terechtstelling, die bekend was in het gehele Romeinse Keizerrijk; in feite meer buiten Rome, dan in de stad zelf. Roomse aanspraken, het lichaam van Petrus te bezitten, kunnen niet betrouwbaar worden geacht, en alle moeite, die men zich getroostte, om Petrus' graf onder het Vaticaan te ontdekken, heeft niets opgeleverd dat men de wereld zou durven tonen. Op één punt echter hebben we volstrekte zekerheid: Petrus mag dan Rome gedurende korte tijd bezocht hebben, maar hij is nooit bisschop van Rome geweest, noch van enige andere gemeente. Zeer vroege kerkgeschiedenis toont namelijk duidelijk aan, dat het gebruikelijk was, dat de apostelen, zolang zij leefden, steeds mannen uitzochten, buiten hun eigen rang van apostel, om te worden gewijd en aangesteld als bisschop. De apostelen zelf hadden de hoogste autoriteit in de Kerk en zij gaven de bisschoppen hun instructies. De apostelen stichtten kerken en stelden bisschoppen (opzieners) aan, die aan hen verantwoording schuldig waren. Het is niet goed voor te stellen, dat een apostel bisschop zou worden, evenmin als nu een aartsbisschop zou worden "gedegradeerd" tot bisschop. Zij, de apostelen, waren aangewezen door onze Heer Jezus Christus zelf. Stervelingen hadden geen hogere post dan deze in het leven kunnen roepen. Paulus gaf opdrachten aan bisschoppen en wij weten, dat hij ze aanstelde; dit deden eveneens Petrus, Johannes, Philippus en Barnabas. Neen, er is geen aanwijzing, dat er ooit een apostel bisschop werd, uitgezonderd dan de achterafkomende aanspraak, die Rome maakte voor Petrus. We hoeven ons geen zorgen te maken - welke poging er ook in het werk gesteld wordt om Petrus bovenaan de lijst van bisschoppen van Rome te plaatsen, of erger bovenaan de lijst van pausen - "dat